

Letnik XVIII.

Zvezek 4. in 5.

**= Glasilo katoliško-
narodnega dijaštva**

1911

Ljubljana

1912

„Zora“ izhaja vsak mesec dvajsetega s pri-
logo „Prvi cveti“ ter stane celoletno 5 kron,
-- za dijake 3 krone --

Tisk „Katoliške Tiskarne“

Vsebina:

	Stran
Na znanstveno torišče. (I. Samsa)	69
Vseučiliško vprašanje. (F. Fr. Stelè)	71
Katoliški dijak in njegov katolicizem. (A. Zupan)	76
Par misli o romantiki. (Ivan Podržaj. Stud. theol.)	78
„Mešane vloge“ na društvenih odrih. (Iur. Fran Kovač)	79

Visokošolsko dijaštvo.

Evhariistični kongres na Dunaju. — Kriza v »Danici«. — S čeških visokih šol. — Pri »Slovenskem podpornem društvu« na Dunaju	82—86
--	-------

Srednješolsko dijaštvo.

Srednješolske zadeve. — Avstrijske srednje šole. — Pravica do enoletne prostovoljne vojaške službe	86—87
---	-------

Glasnik.

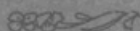
Nekaj o ženski dijaški organizaciji	87
---	----

Listek.

Listnica uredništva. — Listnica upravnništva. — Jubilej. — Akademija sve- tega Karola slovenskih bogoslovcev v Gorici. — Zabavna knjižnica, XXIII. zvezek. — Dr. A. Mahnič: »Več luči«	88—90
--	-------

„Prvi Cveti“, leposlovna priloga.

Melanholijska. (Iz poljskega prevel V. V.)	25
Jaz in ti. (V. Narte)	27
Kmetova. (France Bevk)	27
Romanca o treh »sanjarjih«. (V. Narte)	27
Moje srce. (Josip Namnut)	28
Dekletu, idočem v tujino. (P.)	28
Pri nas . . . (France Bevk)	28
Pod koso svetlo . . . (D.)	29
Žalostna humoreska. (Rušinov)	29
Pesem. (A. B.)	30
Jutro. (N. St.)	30
Spominu Jos. Murna-Aleksandrova. (Gojmir)	31
Ob hudi uri. (Bogumil Gorenjko)	31
A — I. (Nedin Sterad)	31
Sinica. (Zvonimir)	32
Iz noči. (France Bevk)	34
Pesem. (P.)	34
Mórlji. (M.)	35
Pesem v verzih. (Vneslav Pohorski)	35
V habitu. (Črt)	35
Ocene. (Vekoslav Vrtovec)	41—42

I. Samsa:

Na znanstveno torišče.

Dne 18. januarja lanskega leta je prinesel »Slovenec« uvodni članek »Na javno torišče!«, kjer sem v svoje začudenje bral: »Le eno moramo označiti za zmotno, če namreč kak naš mlad inteligent le preveč važnosti polaga na teoretično-znanstveno plat . . . To je napačno, če kdo sanja o samem strokovnem učenjaštvu, ki naj bi večjidel naših sil absorbiralo . . . Pojdi in organizuj ljudstvo, govori mu na shodih, vodi agitacijo, predavaj na naših kurzih in naših strokovnih šolah, zanimaj se za delo naših političnih avtonomnih zastopov, piši v naše liste, pa boš za naše ljudstvo veliko naredil in bo tvoja inteligenca z vsem njenim bogastvom prišla zadostno do veljave. Danes je poljedelska šola, kakršne še nimamo, za naš narod veliko večje važnosti, kakor akademija in bi dala tudi najglobljemu talentu, magari geniju (?) zadosti veliko priložnost, da kaj koristnega in plodonosnega ustvari.« Tako »Slovenčev« člankar. Kako že pravi Prešeren? »Poj, kaj na polju treba je, kaj treba je pri hiši; kak' prideljuje se krompir najboljši . . .« Da koj povem svoje mnenje: »Omenjeni članek se mi zdi — milo rečeno — zelo nepotreben. Pri nas Slovencih je tako malo znanstva, da se nan za enkrat še ni treba bati, da bi »strokovno učenjaštvo« naše mlade inteligente odtegnilo praktično izobraževalnemu ljudskemu delu. Zdi se mi celo, da je ravno premajhno zanimanje za strogo znanstvena vprašanja vzrok, da imamo premalo delavcev na polju ljudske izobrazbe. Zato se mi zdi umestno, da se pri tem vprašanju poseže nekoliko globlje.

Vednostno spoznavanje, znanstveno delovanje je najidealnejše usvršenje človeške osebnosti. Ako sta razum in volja dve temeljni zmožnosti človeškega duha, je gotovo, da je prva naloga vsakega človeka, te dve zmožnosti potencirati do največje aktualnosti. Zato pravi po pravici Goethe: »Höchstes Glück der Erdenkinder ist nur die Persönlichkeit.« Osebnost, ki ima razum in voljo tako spopolnjeno in izobraženo, kolikor si je sploh mogoče misliti, je ideal človeka, ker je najbližje Bogu. Ze Aristotel je trdil, da vsi ljudje po svoji naravi teže po vednosti; njegov etični ideal je v prvi vrsti znanstveno mišljenje in spopolnjevanje,¹ v drugi vrsti šele praktično udejstvovanje. Najbolj trajno, nesebično in idealno veselje nudi človeku spoznavanje, znanstveno, filozofsko razumevanje pojavov. Zato je filozofija prva veda in podlaga vseh ved, ker nudi umu spoznanje stvari v njegovih prvih vzrokih; veda je po Aristotelu spoznanje stvari v njegovih vzrokih. Kako stvar spoznam le tedaj, če spoznam njene vzroke. Stvari pa so — ker imajo zadnji vzrok svojega postanka v Bogu — odsev večnih

¹ Metaph. XII, 1072 b 24: η θεωρία τὸ ἤδιστα καὶ ἀριστον.

božjih idej. Vsaka stvar pa ima dvojno tendenco: razmnožiti se realno in intencionalno (v človeškem umu). Tako imamo v krščanskem svetovnem naziranju veličasten krogotok: Bog — stvarnik stvari, stvari — odsev božjih idej, po stvareh odseva božji um v našem umu, tako pridemo po spoznanju stvari do spoznanja Boga samega. Čim globlje človek spoznava bistvo stvari, tem globlje spoznava Boga. Kajti drugega spoznavanja o Bogu ne moremo imeti, kakor da sklepamo iz učinkov na vzrok.

To je seveda metafizični ideal, ki ga ni mogoče doseči, ki pa se mu kolikor mogoče približati je dolžnost vseh ljudi. Zakaj bi torej branili onim, ki jih predizobrazba in realne razmere usposobljajo za znanstveno delovanje, da naj se ne ukvarjajo s teoretičnim znanstvom? Ali jih morda znanstveno delovanje odteguje življenju in praktičnemu delovanju? Po mojem trdnem prepričanju: ne. In če jih, je to znamenje, da je njihovo znanstveno delovanje enostransko, da jim je vednost namen, ne pa sredstvo, da goje vedo zaradi vede same. To pa je popolnoma napačno; kakor pobijamo načelo: umetnost zaradi umetnosti, tako trdimo, da tudi vednost ni sama sebi namen, ampak le sredstvo v spolnjevanje samega sebe in drugih. Samo kdor tako pojmuje umetnost in vedo, ostane v stiku z življenjem, ohrani kontinuiteto s preteklostjo in realnimi razmerami, kar je prvi pogoj resnične vede, pa tudi pravega napredka ter individualnega in skupnega blagostanja. Zato brezpogojno trdim, četudi v oporeki s »Slovenčevim« člankarjem, da je samo znanstveno delo — seveda v označenem zmislu — edina podlaga praviljudski izobrazbi.

Diletantizem navadno v vsaki stvari škoduje. Kdor hoče kaj temeljitega udejstvovati, kaj trajnega doseči, mora biti temeljit poznavatelj dotične stroke, strokovnjak. Kdor ni svoje stroke popolnoma večšč, bo zgubil do nje veselje in zanimanje, česar pa kdo sam nima, tega tudi drugim ne bo mogel dati. Res je, da je vsak začetek diletantski, a od začetka moramo iti naprej do napredka, od diletantizma do strokovnjaštva. »Slovenčev« člankar se boji, da se ne bi preveč poudarjala »teoretično-znanstvena plat«. Nepotreben strah in enostransko pojmovanje. Res je, da je teorija sama mrtva; »grau ist alle Theorie, grün des Lebens goldner Baum«. Res je pa tudi, da je trajna praksa nemogoča brez teorije, ker se praksa brez teorije poplitvi in posuši. Teorija, ali recimo strokovnjaštvo daje praksi ideje, življensko moč, praksa pa teorijo preizkušuje in potrjuje. Potrebna je torej obojna. Da postanem bolj konkreten: Naši delavci na polju ljudske izobrazbe morajo biti, če hočejo svojo nalogo zvršiti ljudstvu v korist, teoretično-znanstveno izobraženi. Res je, da imamo liste, iz katerih dobiva ljudski predavatelj snovi za predavanja, za ljudske kurse itd., a to ne zadostuje, ti listi nam nudijo povečini le izvlečke, odlomke iz raznih strok človeškega znanja. Kdor hoče drugemu razumljivo in zanimivo predavati, mora naprej sam dotično stvar temeljito poznati. Stvar, o kateri govori ali piše, mora biti popolnoma njegova last, drugače ne bo zanimiva. To pa ni mogoče, ako ni dotičnik v svoji stroki tudi izobražen. Naš ideal mora biti: Ljudski predavatelj naj bo, če le mogoče, teoretično-izobražen znanstvenik, pisatelj. Pri drugih narodih predavajo samo strokovnjaki, vseučiliški profesorji, n. pr. na Dunaju v »Uraniji«. Mi Slovenci tega ne moremo, a zakaj bi sami sebi dajali tako slabo spričevalo, češ, teoretičnega znanstva nam ni treba, ker smo premajhen narod. Zakaj ne bi dosegli tega, kar moremo.

Politika in socialno delo nam absorbira vse najboljše moči. Prav, to je za enkrat najbolj potrebno. Toda odkod naj politično, socialno, gospo-

darsko, izobraževalno delo črpa moč in ideje, ako ne iz teoretično-znanstvenega dela. Naši listi se nam bodo posušili, ako ne bo dovolj znanstvenikov, ki bi jih zalagali s samoraslimi plodovi svojega duha. »Čas« je že postal dvomesečnik; zakaj, ne vem, vsled preobilice tvarine skoro gotovo ne.

Ljudska izobrazba napreduje, prav. Izobrazba sama na sebi brez vzgoje pa je dvorezen nož, lahko koristi, pa tudi lahko škoduje. Vsaka izobrazba, ki ni prepojena s krščanskim duhom, škoduje. Obširneje o tem dr. A. Ušeničnik v »Času«, VI, I. 1: »Naši boji in krščansko načelo«. Vse, kar nasprotniki vere in Cerkve ponujajo ljudstvu pod krinko »vede« in »znanstvenosti«, ima prikrit, včasih tudi odkrit namen, ljudstvu iztrgati vero, »dokazati« namišljeno »nasprotje« med vero in vedo. Kdor se hoče z njimi uspešno boriti, mora biti globoko znanstveno izobražen, ne samo v filozofiji, ampak tudi v eksaktnih, pozitivnih vedah. »Scientia est potentia« je rekel Baco Verulamski (1561—1626). V vedi je moč; moč pa se da uporabljati v razne namene, ako si je ne osvojimo mi, si jo bodo naši nasprotniki.

Zgodovina dokazuje, da veda silno vpliva na življenje; socialnim, gospodarskim, umetniškim, etičnim problemom daje veda smer. Ako vednostno življenje hira, hira kultura. Veda pa je šele en pogoj prave kulture, drugi višji, ki pa gre vzporedno s prvim, je verska izobrazba in etika. Veda izpopolnjuje duha, vera in etika voljo. Prava izobrazba pa obstoji v harmoniji obeh. Kdor tega ne razume, mu ne moremo zaupati našega ljudstva.

Tovarišem in mladim prijateljem sem napisal te vrstice, njim, ki so še polni idealov in navdušenja za delo. Učimo in pripravljajmo se za boj, ki nas čaka. Ako hočemo kdaj na »javno torišče«, moramo prej na »znanstveno torišče«. Naše geslo pa bodi: Vera in veda.

F. Fr. Stelè:

Vseučiliško vprašanje.

O slovenskem vseučilišču se zadnji čas malo piše in malo govori. Kakor da bi bilo to vprašanje že zdavnaj zaspalo. Zaspalo ni; o tem ni govora. Ali je pa tudi potreba, da se tako molči! — Skoro bi dejal, da ne. Ako je slovensko vseučiliško vprašanje samo nepotrebno razburjanje naših mladih glav, potem da, — naj se le molči o njem; ako je pa slovensko vseučilišče narodna potreba, kot se tudi pogosto trdi, potem ne smemo molčati, ampak glasno izpregovoriti — potem pa vedno glasneje in glasneje, dokler ne bomo uslišani.

Mogoče pa je tudi še nekaj drugega: da se o našem vseučilišču samo zato toliko molči, ker ni niti med dijaštvom, niti v odločujoči naši javnosti pravega razumevanja za to vprašanje. Ako pa ni na eni ali na drugi strani pravega razumevanja, trdno fiksiranih zahtev in jasnega načrta, kako bi jih dosegli, potem je boljše, da se molči, ker, če se govori ali javno kaj stori, kar nasprotuje temu, kar sem pred nekaj časom hotel, pokvari ves utis.

V vsem, kar sem povedal, je veliko resnice, samo prvo domnevanje, da bi bilo vseučilišče samo nepotrebno razburjanje mladih glav, je neresnično. To ni ideja, ki bi se porodila v naših nezrelih možganih, in bi se samo nepremišljenost mladega idealnega dijaka podajala za njo v boj. Kdor količakaj pozna zgodovino tega vprašanja, bo vedel, da je slovensko

vseučiliško vprašanje dedščina »pomladi narodov«, l. 1848. Med mnogimi zahtevami, ki so jih naši dedje in očetje takrat postavili v svoj program, je bila tudi zahteva po lastni visoki šoli. Sami so takrat že nekaj dosegli, pozneje je zopet vse zaspalo. Da je zaspalo, ne moremo zameriti našim prednikom, saj je bila takrat res šele prva pomlad po hudi zimi, tako zgodnja, da ni čuda, če je prva slana zamorila tako nežno cvetko kot je visoka šola za mal kmečki narod, ki se je komaj zavedel lastnega življenja. Med vsemi zahtevami porajajoče se slovenske politike za l. 1848. je bila zahteva po vseučilišču, tista, ki se kot rdeča nit vleče do danes. Od časa do časa se silneje pojavi, potem pa zopet izgine za oko, v dnu src pa vedno dalje deluje in čaka samo ugodne prilike, da buti na dan. Med vsemi slovenskimi zahtevami pa je ravno zahteva po vseučilišču tista, ki se je skozi pol stoletja ohranila prav tako neizpremenjena kot je bila takrat. Kake faze so že prešle med tem različne druge zahteve, vzemimo samo naš narodni program. Vseučiliška zahteva je torej dedščina po naših dedih in očetih, zato nam mora biti resna in da se zopet mladina zavzema zanjo, je samo poroštvo, da tudi s prihodno generacijo še ne bo zamrla.

Ko so naši predniki pred pol stoletjem stavili to zahtevo, takrat gotovo še nismo bili resno zreli za tako šolo. Jezik je bil šele na začetku razvoja, narodna izobrazba majhna, kulturne potrebe majhne in omejene samo na nekatere stanove. Koliko pa se je med tem izpremenilo! Da so mogoče samostojne znanstvene revije pri nas, tega bi takrat ne bil nihče hotel verjeti, ker kdo jih bo zdrževal? Po 50 letih vidimo, da so mogoče, in da se dobe tudi ljudje, ki jih vzdržujejo. Ako sklepamo iz velikega napredka zadnjih 50 let, moramo biti prepričani, da se bo tudi ta stran našega narodnega življenja vedno boljše razvijala. Na vseh javnih poljih smo udeleževali že veliko svojih narodnih zahtev, — in iz tega naj bi sedaj sklepali, da smo še vedno nezreli za lastno visoko šolo? Da, nekateri trdijo še več: mi smo za večno obsojeni, biti narod druge vrste, ki je tako majhen, da res nima zmisla, da bi sanjal o najvišji kulturi, enaki drugim velikim narodom; za nas so k večjemu še gospodarska in bolj praktična narodna vprašanja, za samo idealna kulturna stremjenja pa nimamo dovolj moči. Kdo bi se pri tem ne spomnil časov pred letom 1848., ko je posebno, dokler je živel Kopitar, sedel na Dunaju hud mož, ki je poleg ljubljanskega cenzorja, ki je itak že imel dosti ozko vest, znal zadržati vsak samostojni polet slovenskega duha. Takrat se nam je šlo še za leposlovno literaturo, ki je stala ob Prešernovem času nekako tako daleč na potu razvoja, kot dandanes znanstvena. Prešeren je sicer sam dokazal, da smo zmožni kaj vzvišenega in lepega, kakor je tudi nam zadnje desetletje dokazalo, da smo zmožni tudi nekaj znanstvenega producirati, a vendar je bilo splošno prepričanje, da je za nas le to, »kar kmet in meščan s pridom sliši«. Da, še več je bilo o Prešernovem času; živeli so celo ljudje, ki so dvomili o možnosti in u p r a v i č e n o s t i razvoja našega jezika. Slovenci naj se s Hrvati združijo v en pismen jezik ilirski. Če bi ne bil prišel ta glas ravno o času, ko je s Prešernom slovenski jezik dokazal svojo zrelost, bi bila mogoče nevarnost za našo lastno literaturo večja, tako pa nam je ilirsko gibanje, ki je bilo za Hrvate vitalnega pomena, samo koristilo. Prešeren je s svojim odločnim nastopom za naše narodne pravice in še bolj s svojim dejanjem postal nekak simbol samostojnosti slovenske kulture in zato vsi tisti, ki smo trdno prepričani, da smo Slovenci zmožni tudi samostojne kulture, tako pogosto izgovarjamo njegovo ime. Prešeren — Vraz, sta dve nasprotji; tudi Vraz je koristil našemu narodnemu razvoju, čeprav bolj indirektno, ves naš pa je Prešeren.

Podoben čas je sedaj, sem dejal poprej, za naše znanstvo, kot je bil o Prešernovem času za našo leposlovno literaturo. Tudi sedaj se zopet pojavljajo tu in tam različna »iliriska« stremljenja: Ožji kulturni stiki s Hrvati, gospodarski ilirizem, politična edinstva — to so trije »ilirizmi«, ki so nam simpatični, in za katere bi moral biti vsak Slovenec pripravljen kar največ storiti. Poleg teh pa se zopet poraja stari ilirizem Prešernove dobe, čudno, da sedaj po 50 letih razvoja; čuje se namreč semintje: sprejemajmo hrvaške besede v slovenščino! Če bi ta princip postavili samo za tiste izraze, za katere res slovenskih besed ni, niti v besednjaku, niti med narodom, bi bilo to kaj drugega. Potem bi tudi prav poredko prišli v položaj posluževati se hrvaških besed. Toda tisti »praktični ilirci« se poslužujejo hrvaških besed povsod, kjer se jim zljubi. Hvala Bogu, da jih je malo. Naš jezik je dandanes zmožen vsako reč povedati, zato nam ni treba čisto nič vstvarjati kakega znanstvenega esperanta. Upamo, da je tudi med današnjo mladino še večina Prešernovcev in zato bodo taki sedaj označeni ilirizmi ostali večno glas vpijočega v puščavi. Znanstveno smo samostojno v zadnjem desetletju ravno toliko storili, da lahko rečemo, da smo ob ugodnih razmerah tudi tega zmožni in ta dosedaj doseženi minimum bo tudi zadostoval, da taki napačni ilirizmi ne bodo dobili tal, kakor je peščica Prešernovih pesmi zadostovala kot utemeljitev za samostojni razvoj jezika. Ker smo pa ravno pri tem dejstvu, ne bo odveč, če spomnimo na veliko Prešernovo besedo, ki bi jo tudi mi vsem tistim zaklical, ki še dandanes o naših znanstvenih zmožnostih podobno govore. Tako-le je dejal:

»Čéh, Polják in Ilír, svoj 'zobráziti jêzik,
njih le mogóčni ga ród ima pravíco pisát'.
Béli Hrovat, Rušnjak ne, Slovák ne, s Slovécni ne drugi,
tém gre, Sláve pesóm, lájati, táce lizat'.

Za nas ni znanstvo, mi potrebujemo splošno izobraženih, vsepovsod porabnih ljudi, se večkrat sliši. Predkratkim smo podobne misli tudi čitali: (»Slovenec«, uvodnik, 18. I. 1912): »Le eno moramo označiti za zmotno, če namreč kak naš mlad inteligent le preveč važnosti polaga na teoretično-znanstveno plat . . . Globoko izobraženih mož nam je treba, in čim globlje bodo izobraženi, tem boljše. Ampak (ta »ampak« je pogrešen, na mestu bi bil »toda« ali pa bi lahko rekli »To pa je«) to je napačno, če kdo sanja o samem strokovnem učenjaštvu, ki naj bi večji del naših sil absorbiralo.« Mi pa pravimo: prvo je resna, trdna, obširna, globoka strokovna izobrazba, vse drugo samo pride. Čas zahteva od nas, da na to stran polagamo največjo važnost. Zakaj pa imamo med našimi javnimi delavci vseh poklicov tako malo globokih ljudi, pa toliko vsakdanjih? Pač zato, ker so se čutili zrele, predno so res dozoreli. Kdor nezrel pade v javno življenje, tam ne bo dozorel, ampak ovenel in njegova korist bo majhna. Članek kliče inteligence k podrobnemu narodnemu delu; po naši misli bomo uspešno podrobno delovali le, če bomo res strokovno kaj pomenili, v kateri stroki, to je vseeno. Mi pa kličemo posebej še naš naraščaj, naj še bolj misli o znanstvenem delu, kakor je do sedaj; nasprotniki se lepo razvijajo, mi se moramo tudi. Naša društva, mislim, da dovolj srbé za to, da pri tem ne bomo pozabili na svoje dolžnosti do naroda. Kdor pa bo kot znanstvenik pozabil na te dolžnosti, bi bil pozabil bržkone tudi, če bi bil ostal na vsakdanji stopnji izobrazbe, ker ga je bržkone pri vsem vodila »lakota dnarja, častí«. — Razumem seveda stališče člankarjevo, ker si bržkone predstavlja znanstvo samo kot kulturen luksus. To pa ni. Tudi literaturo so si svoj čas predstavljali samo kot kulturen luksus in mislili, da si je tak majhen

narod kot je slovenski ne more privoščiti. Mahnič je pa dobro spoznal, da je literatura silen kulturni faktor, s katerim je treba resno računati in ga vpoštevati. Kdo je več liberalnih idej razširil med nami kot literatura? Kdo je več nemoralnosti zasejal med ljudi kot literatura? Literatura je vedno glasnica gotovih idej, kot tudi umetnost sploh; nikdar ni tista čista boginja iz nebes, ki bi trosila samo radost in lepoto. Tako si jo predstavlja samo naiven, dobroveren človek. Isto je z znanstvom. Znanstvo je kulturni faktor; dokler ga nismo okusili na svojem lastnem narodnem telesu, smo bili lahko brezobzirni zanj; sedaj ga vsak dan okušamo sami. Znanstvo je začelo delovati na širše kroge in ne moremo in ne smemo ga prezreti. Štab znanstveno pomenljivih mož je vedno najboljša opora za vsako strujo, ki se hoče na vse strani udejstvovati.

Ako je zahteva po lastnem vseučilišču pri naših dedih in očetih nastala iz zavesti p o m e n a takega zavoda za samostojen narodni razvoj, mora biti danes ta naša zahteva utemeljena že v zavesti p o t r e b e tega zavoda za naš narod.

Mislim, da je dandanes malo ljudi še med nami, ki bi se sploh v nikakem oziru ne zavedali te potrebe. Ako mi kdo nasprotno dokazuje in ugovarja mojemu prepričanju, ga jaz poslušam, a si zraven mislim, kako majhen je še dandanes človek, ki je izgubil vso vero v se, in še manjši tisti, ki je izgubil vero v napredek lastnega naroda, ki se je tako-rekoč pred očmi nas najmlajših tako lepo razvil. Ali pa je v tistem človeku neprimeren napuh, vsled katerega se sramuje svoje borne domovine in obožuje tujo mačeho, ki ga je za drag denar vzgojila. — Še enkrat poudarjam, da mislim, da je malo ljudi med nami, ki bi se ne zavedali, da mi potrebujemo v kakoršnemkoli oziru zadostila želji po višjem učnem zavodu. Glavna napaka pa, da se klub temu tako malo doseže, je gotovo ta, da smo v svojih zahtevah needini in mnogokrat nejasni in nekonsekventni. Vzemimo dijaštvo. Nikakor se ne more zediniti za kraj in obseg zahteve. Enkrat se zavzame za Ljubljano, potem za Trst; enkrat za celo vseučilišče, potem za vse brez bogoslovne fakultete, potem za slovensko-italijansko pravno fakulteto itd. Ako nismo edini, vsaj molčimo in ne mešajmo. Politiki bodo že dobili kako formulo, kjer bodo na kak način rešili ta vprašanja. Na kak način se ta zahteva reši, je pravzaprav vseeno, glavno je, da se na tak način reši, da bo imel naš narod kako korist ali vsaj ne škode. Tudi ako bi se priznala reciprociteta zagrebškega vseučilišča in bi se tam priklopile slovenske stolice, bi morali biti zadovoljni, kljub temu, da želimo, da se Ljubljana še bolj razvije v središče Slovenstva. Vseučilišče ima pravzaprav dvojen namen: na eni strani goji znanstvo, na drugi strani pa mora vzgajati tudi uradništvo, — torej čisto praktičen pomen. Po našem mnenju bi dve za nas eminentno praktični fakulteti prav lahko izhajali v Ljubljani; ti dve bi bili tudi velikega narodnega pomena; to sta bogoslovna in pravna fakulteta. Na svetovno važno vseučilišče ne moremo upati, to bi bilo res preveč, toda za tako visoko šolo smo zmožni in smo je tudi potrebni. Izgovor, da naše uradništvo ne bo več toliko nemščine zmožno kot je je sedaj, ni dosti vreden, ker za uradnika, ki je že v sedanjih razmerah navezan na naše kraje, nemščina ni nič večja potreba kakor za hrvaškega ali poljskega uradnika. Ljudje višjih stremeljenj bi pa tudi dalje zunaj študirali, — in v praksi smo potem na istem stališču kot sedaj; saj naša vsakdanja inteligenca iz velikih mest itak ne prinese nobenih kulturnih pridobitev, kvečjemu pokvarjeno zdravje vsled revščine ali pa lahkomišljenosti. Tudi bedi našega dijaštva bi domača pravna šola v marsičem odpomogla. Da bi se pa toliko poznalo na izobrazbi, če človek, ki hoče samo kruha za svoj študij, študira na

Dunaju ali v Ljubljani, dvomim; kot protidokaz bi navedel to, da imamo mi v domovini bogoslovne šole, iz katerih prihaja duhovščina, ki po svoji izobrazbi in kulturi pač nič ne zaostaja za ono, ki se je šolala v vseučiliških mestih. Stremeč človek najde povsodi pot do potrebne izobrazbe, tisti pa, ki mu je to deveta briga, se take prilike tudi v velikem mestu ne bo poslužil.

Zato je naše mnenje, da je treba čim preje rešiti vseučiliško vprašanje tako ali tako; previdnosti naših poslancev prepuščamo, da se odločijo za način rešitve, ki je mogoč in tak, da nas vsaj narodno ne bo oškodoval. Najidealnejše bi bila za naše razmere pač pravna in bogoslovna stolica v Ljubljani. S tem bi dobili obenem zavod, kjer bi se lahko našim močem primerno razvijalo znanstvo, ki bi bilo bržkone tudi bolj praktičnega značaja: domača zgodovina, narodno-gospodarske vede, pravo, filozofija.

Ravno katoliškemu dijaštvu tolikokrat očitajo nedoslednost v vseučiliškem vprašanju. Ne bom nas branil proti tem očitkom; se ne spleča. Poudarim samo to, da kdor je zasledoval »Zoro«, naše glasilo, bo videl, da smo vedno konsekvantni; nekonsekvantni smo bili kvečjemu, kadar smo se podali v sodelovanje z nasprotniki, ki svoje zahteve vsak dan drugače formulirajo in stališče dijaštva v ti zadevi razumejo kot neko teroristično družbo, ki bo po svoje diktirala zahteve, kakor je ravno razpoložena.

Tudi glede Krakova in Prage smo vedno zavzemali jasno stališče, čeprav smo še pred kratkim čitali nasprotno. Mi se za Prago kot sedež provizorija ne moremo navduševati, ker smo prepričani, da bi naši ljudje kot docentje ne dobili milosti. Ako pa se svobodomislec gori habilitirajo in magari dobe tudi svoj oddelek s slovenskim učnim jezikom, je prav in nas bo samo veselilo; da jih pa pri tem stremljenju ne podpiramo, ampak čisto ob strani stojimo, je naravno. Kaj drugega je zopet Praga kot študijsko mesto. Odkar imamo gori svoje društvo, je priporočamo in želimo, da gre čim več naših fantov študirat, da od češke kulture kaj pridobe. Iz istega stremljenja izhaja tudi agitacija za Krakov, ki se je, žal, tako slabo obnesla; s kakim provizorijem v Krakovu ta naša agitacija nima nič opraviti; hvaležni smo pa krakovskemu akademickemu senatu, da je izjavil, da rad pripusti Slovence kot docente na svoji univerzi. Za nas ni mesta v Pragi, na nemških vseučiliščih tudi ne, zato si moramo drugje poiskati tako mesto. Krakov se je izkazal gostoljubnega, gotovo ne zato, ker bi hotel intrigirati proti slovensko-češkemu stikom, ampak, ker hoče s tem podati dokaz svojih simpatij s Slovenci! O kakšnih provizorijih mi nismo nikoli govorili; kaj pa stori parlamentarna delegacija, je njena reč, ona pozna položaj, ga mora vpoštovati in po tem uravnati svoje zahteve. Naša zahteva nasproti nji mora biti samo: Storite, kar se dá; zasigurajte habilitacije v s e m slovenskim dijakom, ki so za to sposobni; kje, je za nas vseeno. — Kako bodo pa nasprotniki zopet zavijali naša jasna mnenja, nas ne briga.

A. Zupan:

Katoliški dijak in njegov katolicizem.

(Konec.)

Drugi del dijaškega življenja pa poteka v počitnicah, ki se jih menda veseli ravno tako odrasel akademik ko srednješolec, še priklenjen na domači krov. V počitnicah se vrne dijak med ljudstvo, vrne katoliški in nekatoliški in tu začneta pripovedovati svojim bratom, sestram in rojakom o tem, kar se godi po svetu in česar sta se učila, tudi ljudstvo naj postane malce deležno brezmejnega, kar je rodil človeški duh tekom stoletij in tisočletij. Ljudstvu pripovedujeta o vsem mogočem, tudi o veri in neveri in tako trosita med ljudstvom seme, da vzkali, pronikne iz tal, raste in rodi sad, dober ali slab, kakršno je pač bilo seme. Seme laži bo rodilo gorje, seme resnice pa trajno srečo, trosita pa se obe, le s to razliko, da laž pod pretvezo resnice, zavita v prikupljivo vnanjost, da bo razočaranje tem večje, resnica pa kot križana resnica, ki nič ne prikriva in odkrito pove, da je njena pot trnjeva in ozka, da pa vodi do sreče. Tako se godi in zgodi se, da se ljudje rajši oklepajo laži, ki vodijo v prepad, kakor resnice, ki vede na goro boljše bodočnosti. Ker se je kat. dijak oklenil resnice, bo govoril svojemu ljudstvu o resnici in je bo poučil tudi o laži. Razkrinkal bo pred svojimi rojaki laž njenega sijajnega vnanjega bleska in jim bo pokazal grdobijo in njene puščice, ki jih prikriva pod plaščem lepe, prikupljive vnanjosti. To bo storil katoliški dijak, svest si, da je to dolžan svoji katoliški resnici in to tembolj, čimbolj se je bati, da marsikdo izmed ljudstva omahne in odpade od resnice, preslepljen od zaslepljenih ter oholih sejavcev laži, ker si ne zna poiskati izhoda iz kaosa blestečih fraz in v nje zavitih nedoslednosti in neutemeljenosti. Takim revežem bo pomagal katoliški dijak in druge bo opozoril na nevarnost s tem, da jim bo pokazal resnico in odkril sovražnost laži, s tem, da bo povedal ljudstvu na ves glas, da je Kristus res Bog, Cerkev res ustanova božja, in da duhovniki niso njegovi sovražniki in izžemavci, temveč njegovi največji prijatelji. V vsakdanjem občevanju z ljudstvom bo ljudstvo poučeval o pravi enakosti, pravem bratstvu, pravi svobodi in je tako otel pred enakostjo, ki je v resnici neenakost, pred bratstvom, ki je v resnici tlačanstvo in sovraštvo pred svobodo, ki prikriva bič podlega suženjstva. Govoril bo pa katoliški dijak o tem zlasti v občevanju s svojimi vrstniki, fanti in dekleti, zakaj ti so zlasti dovzetni za laž, ker laska njih naturi in se jim zato zdi vse lepša in plemenitejša ko resnica, šel bo pa akademik tudi v društva in tu javno povedal svojemu narodu o vzvišenosti krščanskega prepričanja in pokazal, da ni le za kmeta in delavca, temveč tudi za izobraženca. Čudno pa se bo mogoče komu zdelo, zakaj naj bi se ravno katoliški dijak vmešaval v te stvari, ki so stvar duhovščine, a ni čudno, če se pomisli, da je sovražnik že toliko strupa razširil, da ljudstvo kaj rado podtikuje duhovniku zasebne namene, »kšeft«, česar dijaku in laiku ne more. Zato bo katoliški dijak imel več uspeha in ljudstvu se bo prikupil in sad bo — zaupanje in navdušenost za krščanske ideje in trdnost katolicizma.

S tem delom med ožjimi rojaki se pa vrl katoliški dijak ne bo zadovoljil, pomagal bo duhovščini tudi pri njenem boju proti nenravnosti, proti grehu. Šel bo in povedal bo svojemu vrstniku ali vrstnici o čistosti in nečistosti, svest si, da bo njegova beseda preje padla na dobro grudo ko župnikova ali kaplanova. Marsikak fant in marsikako dekle, ki je imela za župnika ali kaplana ali starše le porogljiv posmeh in jih morda celo slišala ni, postane resna, če sliši od svojega vrstnika o biseru, ki ga hrani, in o jadu

po njem, če ga izgubi in zagazi v blato greha. Dalje bo katoliški dijak v počitnicah skupno z duhovščino zastavil svoje mladostne moči v boju proti pijančevanju s tem, da bo ljudstvo poučil o grdobiji in nesreči, ki je rodi pijančevanje, in je dovajal do tega, da mu bo zabava dobra knjiga ali poštena družba in ne trop pijancev - vpitežev v zakajenem gostilniškem kotu. Gotovo je, tudi katoliški dijak ne izpreobrne grčavih in starih pijancev, a stori brezmejno dobro delo, če odvrne mladino in s tem cele rodove od alkohola in ji da namesto satanske zabave dobro krščansko zabavo pri dobri knjigi, v pošteni družbi ali v katoliškem društvu in ne v družbi pijanih ponočnjakov-kvantačev. Če bo tako delal katoliški dijak na počitnicah, bo širil in oznanjal mir in spravo z Bogom, s svetom in s samim seboj in za plačilo prejme že na zemlji prijetno zavest, da je vršil prijetno dolžnost. Gotovo pa je zopet, da ne bo imel preveč uspehov v svojem apostolskem delu na počitnicah, če ne bo dal zgleda, zakaj »verba movent, exempla trahunt«. Zaradi tega bo pa katoliški dijak v počitnicah nič manj ko med letom vestno vršil svoje verske dolžnosti, da bo ljudstvo, da bodo fantje in dekleta, možje in žene, starci in starice videli, da mu ne gre za šalo, temveč zares in da jih ne navaja k življenju, ki je njemu samemu tuje. Če bo ljudstvo videlo katoliškega dijaka, kako neoporečno čisto živi, kako se spoštljivo vede v cerkvi, kako rad črpa iz zaklada milosti potom pogostega prejemanja svetih zakramentov, bo rastle vera v njegovem srcu in s ponosom in plodovitostjo se bo oklepalo krščanskih idealov. Zato je ponižnost, da katoliški dijak boječ se farizejstva ne hodi v lastni fari k sveti maši in še manj k svetemu obhajilu, napačna, dober katoliški dijak bo v domači fari javno vršil vestno svoje verske dolžnosti, da ga ljudstvo vidi in se tako utrjuje v dobrem. Ne bo farizej, zakaj to je njemu le sredstvo, namen pa je dober in zato tudi dobro sredstvo — samoposebi indiferentno.

Če bo katoliški dijak tako vršil svojo nalogo med letom in na počitnicah, bo kazal svoj globoki katolicizem in svojo veliko ljubezen do idej Kristusovih, a dijaku — plamtečemu ljubezni do svojega vzora-Kristusa, to ne bo dovolj, ljubezen ga bo gnala izvun mej tega delovanja, tako da se bo tudi širjenja resnice udeleževal. Pomagal bo širiti kraljestvo Kristusovo na zemlji, tudi on doprinese svoj obol, mal sicer, a velik, ker ga je rodila ljubezen. Zanimal se bo za misijonsko delo in, če pomislim, da pišem poslanico slovenskemu katoliškemu dijaku, si drznem tudi izreči misel, da se bo oklepal »apostolstva«. Aktualno je postalo vzhodno vprašanje, začelo se je daniti in Bog daj, da se zdani. Slovani-katoliki smo poklicani, da pomagamo svojim razkolnim bratom do resnice, kdo se bo brigal za unijo, če ne v prvi vrsti Slovani. Ker je pa gotovo, da je tudi pri tem vprašanju pomoč katoliških laikov potrebna, zato se bo i slovenski katoliški dijak z vnemo oklenil misli na združenje z zaslepljenimi brati, ne bo sicer vsakdo študiral tega vprašanja, ne, tudi ni treba, a treba, da vsakdo podpira upapolno gibanje materialno in idealno, kolikor more. V svesti si tega vzvišenega zvanja se bo slovensko katoliško dijaštvo združilo v Apostolstvu sv. Cirila in Metoda in tu po svojih močeh prispevalo, da to apostolsko in bratsko gibanje rodi sadu, neslo pa bo to misel tudi med narod, tako da se bo vsa slovenska zemlja združila v velikem koprnenju po verski združitvi z razkolnimi brati.

Tako smo v glavnih potezah razvili program delovanja katoliškega dijaka na podlagi njegovega katolicizma. Katoliški dijak bo hodil pot tega programa, hodil bo to pot, ki mu je skupna z duhovščino, če je v resnici Kristusov, in ta hoja bo rodila obilo sadov. Domovina in Cerkev bodeta dobili iz vrst katoliškega dijaštva delavnih mož-značajev, po Sloveniji bo zavelo novo, plemenito življenje, ki se že začenja, vso slovensko zemljo bo

prevevala ena misel, od juga, severa, vzhoda in zahoda bo vel en duh, duh Kristusov. Izpolnjevanje teh nalog bo združilo ljudstvo in inteligenco v eno mogočno falango, kjer bo vladal mir in sloga, in ki bo stala nepremagljiva nasproti sovražnikom vsake vrste. Ljudstvo bo poznalo svoje izobraženstvo in mu bo zaupalo in zato falanga ne bo omahovala, naj še tako treska in grmi, prinesla pa bo vsakemu posamezniku in vsej slovenski zemlji mir božji, srečo in blagostanje.

Ivan Podržaj. Stud. theol.:

Par misli o romantiki.

Napisal sem kratko razpravo o pomenu in bistvu romantike ter jo izročil nekemu našemu znanstvenemu listu. Ker mi je uredništvo že poslalo ponižen honorar, upam, da izide v najkrajšem času.

Kot nekak »praeambulium« k tej stvari se mi zdi umestno, da napišem par misli o romantiki za »Zoro«, okoli katere je zbran precejšen umetniški krog mladih močij. V zadnjem času opažam v »Prvih Cvetih« popolnoma novo življenje, kar je gotovo veselo znamenje skorajšnjega preporoda v naši leposlovni umetnosti. Marljive in večje roke trgajo skrbno nežne prve cvetke iz mladih umetniških src in jih zvijajo v lep venec prave poezije.

Ni moj namen razpravljati na tem mestu o romantiki. Podati hočem le par mislij o pomenu in cilju te tolikokrat imenovane in žal tolikokrat narobe opisane — pesniške struje.

Razločevati moramo — in to natančno — med staroromantiko in novoromantiko. Prva se je izživela radi nemogočnosti dosege svojega cilja, kar je utemeljeno v napačnih načelih in stremljenjih njenih zastopnikov. Religiozni moment je sicer prevladoval v romantikih tistega časa, vendar ni mogel obvarovati svoje struje pred razpadom, ker je bil nejasen, čustven, včasih celo ironičen, služeč le v svrhu propagande. To je razvidno zlasti iz zadnjega staroromantika Heineja. Cilj je bil vzvišen, a nedosegljiv. Manjkalo je temelja, trdne krščanske opore.

Materializem in poznejši liberalizem sta se bojevala z vsemi sredstvi proti tej romantiki. Boj je bil uspešen in zmaga gotova. Materializem s svojimi sirovimi nauki je skoraj uničil zmisel za poezijo in poteptal umetniške kali v prvem začetku. Tudi liberalizem ni bil dosti boljši, vendar je bil toliko prostodušen, da je mirno gledal novorojeno misel o potrebi leposlovne preosnove. Nastale so najrazličnejše umetniške struje, ki so se vedno bolj cepile in ni čudno, da so v kratkem času usahnile. Modernizem s svojimi izrastki je obvladal vso umetnost ter si pridobil v formalnem oziru brezdvomno mnogo zaslug. Ideje pa, ki jih zastopa, niso našle povsod zaželjenega uspeha, pri katolikih naravnost odpor, zato se je rodila potreba nove, resnične umetnosti.

Že v prvi izdaji svoje »Romantike« je omenila pisateljica Rikarda Huch v predgovoru navdušenje naše dobe za romantiko. Romantika s svojo čarobnostjo in domišljijo, s svojo čudeznostjo in verskimi momenti imponira novodobnemu svetu. Neka notranja potreba sili zadnji čas umetnike, da uresničujejo možnost leposlovnega prerojenja.

Na Francoskem pričajo o tem imena Louis Le Cardonnel, Adolphe Retté, lirik Charles Guérin, Francis Jammes in drugi, ki so razvili zastavo z napisom: Nazaj k veri!

Iz nemške literature bodi omenjen le »Gralbund«, čigar pristaši delujejo neumorni v »katoliški« literaturi, ki je kot taka — sama po sebi — nemogoča.

Na Hrvaškem so zasvetile nove zvezde pod imeni Deželić Velimir, st., Poljak Szidor, Sabić Marin, Dujmušić Dragan, Galović Grga (Ljuba Ivić) in drugi, katerim je verska poezija prva dolžnost.

Tudi pri nas Slovencih je zardela nova zarja upanjapolne bodočnosti na leposlovnem polju. Obeta se nam lep dan. Eno prvih zaslug pa ima brezdvomno »Zora«, ki zbira okoli sebe mlade, delovne talente.

Že iz teh podatkov se sme sklepati o zmagi katoliške ideje v leposlovnosti. Poezija se vrača k svojemu izvoru, hiti v naročje pesniške vere, ki jo uči katoliška Cerkev.

Nova struja, nov moment se oblikuje, ki je sicer še precej nejasen, vendar stopa odločno svojo pot. — Novoromantika, utemeljena v katoliški veri, vstaja z vsemi njej lastnimi, karakterističnimi lastnostmi in si pridobiva po resnični umetnosti hrepeneča srca.

Novoromantika! To je znamenje, v katerem se bo bojeval boj za zmago.

Junaki v staroromantičnih pesnitvah so bili vedno na potu in niso našli utehe svojemu hrepenenju, ker so jo iskali v zemeljski sreči in blaženosti. Novoromantiki pa bodo utešili nemirno hrepenenje v Bogu, v katolicizmu. Našli bodo ljubezen v Ljubezni in ne bodo zadovoljni s samim iskanjem, kakor staroromantiki. Smoter staroromantike je bil pogrešen. Ni se šlo za vzvišene ideale, ampak za čutnost, in še to le za trenutek. Iskati samega sebe in se ne najti! je bil takorekoč njen princip. A ker niso našli sebe, svoje odvisnosti od Boga, so zabredli v nova naziranja o veri, npravnosti, čudežih itd.

Glavna napaka pri tem je bila, da v svojem književnem delovanju niso hoteli poznati pozitivne — katoliške — vere in njenih pripomočkov. Kristus jim je bila nekaka posebljenost človeško-božje narave. Ni čudno, da so jih imenovali tudi skrivne panteiste.

Novoromantika pa stoji na trdni podlagi katoliške vere, je prepojena z njenimi načeli in deluje po njih. Ni poezije brez romantike in ne romantike brez vere! Seveda ne zadostuje vsaka vera. Tako vidijo nekateri romantiko v novohebrejski (v židovski) poeziji, zlasti pri Adolfu Donathu. Lahko se porabijo romantični motivi v subjektivno dobre namene, toda objektivne vrednosti ne morejo biti. Edino katoliška vera, kot popolna od Boga ustanovljena in do Njega vodeča, je sposobna za to vzvišeno nalogo.

Naj zadostuje. Več o tem vsebuje omenjeni spis. Če mi bo pot gladko tekla, napišem še kaj kot plod svojega specialnega proučavanja na tem precej zanemarjenem polju.

Iur. Fran Kovač:

„Mešane vloge“ na društvenih odrih.¹

Eno izmed vprašanj, ki so se pojavila zadnji čas v naši organizaciji, je, ali naj se uprizarjajo na naših društvenih odrih igre z mešanimi vlogami ali ne. Naša društva so že od prvega početka posegala po igrah, ker je pokazala izkušnja, da dobra igra več stori kot najboljši govornik. Po navadi so igrali igre s samo moškimi ali samo ženskimi vlogami. Čas je prinesel, da so začeli predstavljati tudi igre z mešanimi vlogami, po nekaterih krajih s takim navdušenjem, da groze igre prve vrste popolnoma v kot potisniti. Ta pojav je takoj zbudil reakcijo. Mnogi so se začeli opla-

¹ V teh izvajanjih se na ljubljanski »Ljudski oder« ne oziramo.

šati in svariti pred pre nagljenjem. Nastopati so začele proti mešanim vlogam zlasti cerkvene organizacije in pred kratkim so škofje ilirske metropolije v svojem pastirskem listu izrekli mnenje: »Ne moremo odobravati, da bi po naših društvih pri predstavah, četudi poštenih, mladeniči in dekleta skupno nastopali.« (Čas, VI. zv.) O ti preporni zadevi je v 2. zvezku letošnjega »Časa« izpregovoril profesor dr. Aleš Ušeničnik v članku »Mešane vloge na društvenih odrih«. Njegova izvajanja kulminirajo v zaključku: »Ne uvajati iger z mešanimi vlogami; kjer so pa že v navadi, omejiti jih in jih vsaj polagoma odpraviti.«

Ti glasovi kažejo, da se je začelo z vso resnostjo nastopati proti vprizarjanju iger z mešanimi vlogami. Kot razlog se navaja, da igre z mešanimi vlogami vplivajo kolikortoliko moralno kvarljivo na igralce-diletante in na mešano občinstvo. Če se to velikokrat ponavlja, imamo od takih iger več slabega kakor dobrega . . . Kdor pazljivo opazuje življenje po naših izobraževalnih društvih, ve, da je imel člankar v »Času« prav lahko resnične slučaje pred očmi, ki so ga v njegovih teoretičnih izvajanjih še utrdili. Če nam je blaginja ljudstva na srcu, pred takimi pojavi ne bomo zapirali oči, ampak nastopili proti njim z vso odločnostjo. Kljub temu se mi pa zdi pogrešeno, kar kratkoma napovedati vojsko mešanim vlogam sploh, ne da bi se prej prepričali, ali se ne dajo nevarnosti odpraviti. Nedvomno so vsi, ki nastopajo proti mešanim vlogam, o tem razmišljali, toda prišli do zaključka, da je treba zlo s koreninami izrjavati. Tem nasproti postavim naslednjo trditev: Žalostne izkušnje z mešanimi vlogami odkrivajo le nizki nivo nekaterih izobraževalnih društev, kjer delajo čisto brez glave in na krščansko-nravno vzgojo svojih članov nič ne dajo. Taka pseudoizobraževalna društva sploh niso upravičena nastopati z mešanimi igrami, ker jim vseh pogojev za to manjka. V društvih te vrste je veden nered; če igrajo, se kaže nered pri igranju, če ne pa drugje. V urejenih društvih pa se dajo nevarnosti, ki so združene z uprizarjanjem iger z mešanimi vlogami, po previdnem nastopanju vsaj znižati na minimum, ki ni več škodljiv, ker ga uduše dobre strani društvenega življenja.

* * *

A. Poglejmo najprej etični vpliv igre z mešanimi vlogami na gledalce. Treba je izbrati igro, ki je pozitivno moralna, ne da bi moralizirala. Čim bolj naravno se razvija dejanje, čim boljše pogoje vloge igralci, tem večja je iluzija gledalca, tem bolj vpliva nanj moralno jedro, ki tiči v igri. V tem oziru lahko stavimo igre z mešanimi vlogami nad druge. Dejanje se vrši bolj neprisiljeno, bolj zainteresira gledalca in pusti na njem velik vtis. Kajpada s tem ne maram trditi, da samo moške ali samo ženske igre ne morejo biti naravne in neprisiljene. Pri primerno izbranih igrah z mešanimi vlogami se pošten gledalec ne bo zgledoval ali celo pohujšal. Na ljudi, ki so prenapeti ali imajo zastrupljeno domišljijo, se društvo ne more in ne sme ozirati. Edino izjemo tvorijo otroci. Ti naj pa pri takih prireditvah, ki niso zanje, ostanejo doma, kakor morajo ostati tudi sicer velikokrat, ko gredo starši ali starejši bratje in sestre sami od doma. Kar se torej tiče gledalcev, z mirno vestjo lahko rečemo, da dobro izbrana igra nanje ne vpliva kvarno.

Bolj zamotano postane vprašanje škodljivosti z ozirom na igralce. Pa tudi tu težkoče niso nepremagljive, če imata društveni voditelj in režiser zadosti resnosti, spretnosti in spoznanja človeške narave.

Prvi ugovor proti ljubavnim mešanim igram je, da sramežljivost dekleta in vsak način trpi, če mora n. pr. objeti in poljubiti ljubimca, dasi je vse le markirano. K temu bi pripomnil, da spreten režiser lahko v veliki

večini slučajev te pojave ljubezni zameni z drugimi, ki niso igri na kvar, obenem pa vendar sramežljivi igralci jako olajšajo igranje. Sicer se da tudi tu zaslediti senco nepopolnosti, toda mi imamo opraviti z delavnimi, zdravimi, poštenimi igralci, ki pazijo na tisoč podrobnosti pri igri, imajo pred očmi cilj predstave in sodelujejo iz navdušenja za krščanska načela društva. Mi vendar zaradi takih malenkostnih nepopolnosti ne bomo zavrgli nebroj dobrih vplivov, ki jih ima igra na igralce in gledalce.

V resnici nasprotniki iger z mešanimi vlogami to nekako priznavajo, toda pomisleke jim zbuja še druge okolnosti. Fantje in dekleta se shajajo pri izkušnjah, ki so navadno zvečer, hodijo sami domov. Ali ni nekaj povsem naravnega, da samota, noč, reminiscence na gotove prizore iz igre vplivajo na fantazijo mladih ljudi, česar najbolj skrben režiser ne more zabraniti? Priznam, zato pa mora vsak režiser dobro paziti pred vsem na tri reči.

1. Prva zahteva pri igrah z mešanimi vlogami je, da so vloge prav razdeljene. Pri tem pa ne pride v poštev samo zmožnost, ampak v prvi vrsti moralna resnoba igralcev. Jako dobro pravi dr. Pieper:¹ »Es kommt auf die Damen an, Backfische nimmt mann nicht dazu. Ich habe die Erfahrung gemacht, daß, einerlei ob es sich um religiöse oder weltliche Stücke handelte, die Gegenwart der sittlich ernstern Damen, welche die weiblichen Rollen zu spielen hatten, einen veredelnden Einfluß auf Spiel und Spieler ausübte, das liegt auch auf der Hand. Ob man eine weibliche Rolle zulassen solle, hängt darum ganz von Umständen ab.« Seveda morajo biti tudi možje in fantje, ki igrajo, pošteni in zreli.

2. Pri vsej poštenosti in zanesljivosti vendar ne smemo pozabiti na nadzorstvo. Kako naj bo to urejeno, da ne bo preveč po šolsko izgledalo, je stvar društvenega voditelja. Če bodo moške vloge v poštenih rokah in če bo skrbjeno za nadzorstvo, se dobra dekleta ne bodo bala sodelovati, tudi starši in drugi odgovorni faktorji jim ne bodo branili hoditi k skušnjam.²

3. Režiser naj nastavi zvečer le toliko skušenj, kolikor jih ne more ob nedeljah in drugih prostih popoldnevih imeti. Poleg tega naj se uvede navada, da bodo pri večernih vajah imela dekleta, ki imajo dalj do doma, kakega domačega spremljevalca.

To so zahteve, ki jih stavi vsak skrben oče na vodstvo društva, s temi pogoji pa mora biti tudi vsakdo zadovoljen, ki pojmuje pomen naše organizacije. Naj se ne ugovarja, češ nobena, še tako gotova garancija nam ne more dati zagotovila, da se ne bi moglo kaj napačnega zgoditi. Če so starši vzgojili dekle v strogo verskem duhu, če so igralci pošteni in nadzorstvo primerno, se nam ni treba bati nevarnosti. Kdor bi še naprej brskal po možnosti pohujšanja, bi iskal dlake v jajcu. Dosledno bo moral nastopiti proti mešanim zborom po naših društvih in cerkvenih korih, ki imajo tudi včasih zvečer vaje. Res, da so se godile po nekaterih društvih nerednosti, velike nerednosti. Toda čudo bi bilo, če se ne bi. Društveno življenje razrvano, nobenega pravega vodstva, pomanjkanje društvene vzgoje, fantje

¹ Jugendfürsorge und Jugendvereine. M. Gladbach 1910.

² Pod zadnjimi mislim predvsem predstojništva Marijinih družb. Marijine družbe doslej niso enako postopale. Večina izmed njih je dovoljevala članicam sodelovati pod zgoraj omenjenimi pogoji pri mešanih igrah izobraževalnih in drugih naših društev, druge so jim pa to načeloma prepovedale. Želeti bi bilo, da se druga praksa ne uveljavi, ker bi se stem dejansko stanje poslabšalo. Dekleta, ki niso članice Marijinih družb, v veliki večini nimajo tako globokega verskega življenja in vsled tega tudi ne toliko moralne resnobe in zgodi se res lahko, da sodelujejo kot igralke dekleta, ki so lahkomišelna. Da se s tem nevarnosti povečajo, je gotovo.

in dekleta sami sebi pripuščeni, taka lahkomiselnost se mora maščevati. Po pretežni večini naših društev, kjer so imeli vodstvo v rokah razumni in zreli možje, so se pa pokazali nad vse lepi uspehi organizatoričnega dela, katerih niso prav nič zmanjševale igre z mešanimi vlogami.

* * *

Toliko glede igralskih skušenj in uprizoritve igre same. Pritrdim pa rad vsakomur, ki želi pametne omejitve iger z mešanimi vlogami. Dramatične predstave sploh so le eno izmed mnogih sredstev, s katerimi vpliva društvo izobraževalno in vzgojno na svoje člane. Koder sodijo društveno delovanje po številu uprizorjenih iger, zanemarjajo pa drugo vzgojno delo in notranje društveno življenje, so na napačnem potu. Tudi igre same začno manj vplivati ne samo vsled pogostnosti ampak tudi, ker se predstavljajo vedno bolj površno. Igralci si začno domišljjevati, da so že izurjeni, potrebujejo čemdalje manj skušenj, prvotna vestnost izgine, predstavljajo grobe tipe brez pravega poglobljenja v vlogo. Pri igrah z mešanimi vlogami prepogosto igranje tudi sicer lahko škodljivo vpliva na igralca, posebno mehkejše narave. More ga spraviti v neko sanjavo, sentimentalno razpoloženje, da zgubi na vztrajnosti in veselju do dela. Zato bi bile po mojem mnenju tri predstave na leto za vsako društvo dovolj. Eno na primer uprizori »Orel«, eno »Bogomila«, eno društvo skupno, kjer bi se lahko igrala igra z mešanimi vlogami. Poleti enkrat se pa napravi vrtna veselica z lahknejšim sporedom. V vasi so štiri društvene prireditve na leto čez in čez zadosti, v večjih krajih in v mestih imamo pa tako še drugih naših organizacij, ki tudi prirejajo veselice in predstave.

Le tako bomo prišli do skrbnejše pripravljenih prireditev, ki bodo imele blažilen vpliv na sodelujoče in na gledalce ter ne bodo zavirale drugih panog društvenega dela. Glede mešanih bodi naše stališče: Nikjer jih vsiljevati. Če pogoji niso dani, naj se jih ne uprizarja. Principielno naj se jih pa ne odklanja, sicer še doživimo, da se vsled pretirane natančnosti na eni strani zopet uvedejo med ljudstvom plesi in druga podobna razveseljevanja, s čimer storimo velik korak nazaj v gospodarskem in nravnem oziru.

VISOKOŠOLSKO DIJAŠTVO.

Evharistični kongres na Dunaju. Meseca septembra bo imelo avstrijsko ljudstvo priliko pokazati svoje versko prepričanje in priznati pred vsem svetom, da veruje neomajno v pričujočnost Gospodovo v presv. Evharistiji in da je zaman trud brezvercev in odpadnikov, ki se posmehujejo tej globoki skrivnosti naše vere in skušajo na vse načine odtrgati množico vernih sinov in hčera Kristusu in njegovi namestnici Cerkvi. Avstrijsko ljudstvo bo pokazalo, da se ne mení za pisavo brezverskih brošur in tistih listov, ki slišijo na ime: svobodna misel, ali kakorkoli že. Struja, ki hoče zatreti v človeku vsako spoznanje in spoštovanje do najvišjega bitja, bo lahko uvidela, da ne more s svojo na predsodkih, podmenah in plitvosti zgrajeno pisavo in govorjenjem veliko doseči; kogar pritegne nase, ga preslepi le z lažjo, potvaro zgodovinskih dejstev in nerazsodnostjo. Še daleko se jim ne more sanjati pri nas o tisti sijajni zmagi, s katero hočejo rešiti človeštvo vsakega jerobstva od strani Cerkve in Boga, s katero hočejo oropati človeka njegove prostosti in mu vzeti lastni razum, lastno mišljenje in lastno izražanje. Gorje ti, če imaš lastne misli, različne od njihovih,

če jim ne pariraš v vsaki reči: nazadnjak si, ki si spal in prespal preporod človeštva v velikem znamenju svobodne misli in brezboštva, za neomikanca veljaš, ki ne pozna toka časa in se ne zna prilagoditi vsakokratnim kulturnim zahtevam, čuti boš moral vsemogoče psovke.

Vsem tem nosilcem nove kulture, ki taji Boga, njegovo pričujočnost v tabernakelju, njegovo moč v vidnem svetu, vsem tem bo ljudstvo vseh delov sveta in vseh narodnosti pokazalo ničnost, neutemeljenost in smešnost njihovih trditev, javno bo pričalo svojo vernost in obsodilo nauke laži-kulture.

Triindvajseti evharistični shod, ki se vrši letos na Dunaju od 12. do 15. septembra, je za Avstrijo velikega pomena, ker bo potrdil, da je naša država še katoliška, da seme brezversta, ki se je sejalo med naše katoliško ljudstvo, ni vzkliko in ni rodilo zaželjenega sadu. Shod ima namen, javno izpovedati vero v Boga Stvarnika in njegovo pričujočnost v sv. Rešnjem Telesu. Vsi stanovi vseh narodov se mu bodo poklonili, ga častili in molili.

Kakor so bili vsi dosedanji evharistični shodi po drugih državah impozantni, tako bo tudi dunajski kongres gotovo eden največjih, ker se že sedaj priglajašajo velikanske množice od vseh strani. Pripravljalni odbor pridno dela in se trudi, da se bo vse vršilo v lepem redu in kolikor mogoče slovesno; pomisliti je treba, da ni tako lahka reč, tisoče in tisoče spraviti pod streho, preskrbeti hrano, vožnjo, voditi jih po mestu in jim pokazati dunajske znamenitosti, tako da se vsak zadovoljen povrne na svoj dom.

Tudi katoliško dijaštvo bo pokazalo svoje katoličanstvo in se skupno s preprostim ljudstvom poklonilo Zveličarju. Posebno na tem shodu bo katoliško dijaštvo praktično izvajalo svoje načelo in osvedočilo, kaj je in kaj hoče, da je središče vsemu Bog v presveti Evharistiji. Kot bodoča katoliška inteligenca, ki se zaveda svojega programa in svojih dolžnosti, bo dijaštvo dvignilo križ in ga neslo kot bojno znamenje vsem klevetnikom nasproti in jih v tem znamenju premagalo. Skupno s katoliško inteligenco in katoliškim ljudstvom bo dijaštvo slovesno ponovilo prisego, da hoče vztrajati na začrtani poti, da bo v javnem in zasebnem življenju pričalo razodete resnice in po njih uravnalo svoje delovanje.

Da bo avstrijsko in tuje dijaštvo kolikor mogoče dobro sprejeto, se je osnoval na iniciativno glavnega pripravjalnega odbora poseben dijaški odbor, v katerega so poslala vsa katoliška akademična društva na Dunaju po dva zastopnika. Ta odbor, oziroma ožji odbor deset članov, med katerimi sta dva zastopnika S. L. K. A., eden za južne in eden za severne Slovane, ta odbor ima nalogo izpeljati vse priprave, tičooče se dijaštva, zlasti glede propagande za obilno udeležbo, glede stanovanja, sprejemanja na postajah, vodstva in razkazovanja po mestu, sploh da bodo nedunajski dijaki ponesli na dom najlepše vtise.

Prvi dan popoldan — 12. septembra — ima dijaštvo svoje posebno zborovanje z referači, ki so le količkaj v zvezi s sv. Evharistijo. Misli se tudi na to, da bi se ob tej priliki osnovala internacionalna zveza vesoljne katoliške akademične mladine, kar bi gotovo pomenilo lep uspeh. Nekateri so za to, da se povabijo srednješolci v večjem številu, da se tudi zanje priredi posebno zborovanje; vendar se bo težko uresničila ta misel, ker se vrši shod tik pred začetkom šolskega leta in se ne more pričakovati številne udeležbe. Pač pa bi bilo umestno, prirediti tako zborovanje za dunajske srednješolce in one iz okolice.

Kar zadeva slovensko katoliško akademično dijaštvo, se nam zdi, da se ga ne bo posebno veliko udeležilo, to pa radi tega ne, ker je shod ob takem času, ko manjka še precej do začetka šolskega leta na visokih šolah

in je malo takih, ki bi se mogli tekom enega meseca dvakrat peljati na Dunaj, (Gradec, Prago). Zastopano seveda bo naše dijaštvo vsekakor, zlasti »Danica« bo morala skrbeti tudi za to, da ne bodo Slovenci, ki pridejo v obilnem številu na Dunaj, prepuščeni samim sebi v velikem mestu. Vsak, kdor bo prišel na shod, si bo hotel ogledati obenem naše cesarsko mesto in izrabiti tako ugodno priliko; kdor ne bi tega storil, ni praktičen človek. Zato je že iz tega ozira potrebno, da pride kolikor mogoče veliko Daničarjev ta čas na Dunaj, da bodo vodili naše slovenske čete po mestu in jim pokazali razne zgodovinske spomenike, druge posebnosti in znamenitosti.

Slovenskega katoliškega dijaštva ne sme in ne bo manjkalo tam, kjer mora zajedno s katoliško inteligenco in katoliškim ljudstvom pokazati svojo vero, svoje prepričanje in udejstvovanje verskih načel.

S. Žgur.

Kriza v »Danici«. — Pod tem naslovom je prinesla v decembru članek mariborska »Straža«. Članek je sicer tak, da bi ga najraje popolnoma ignorirali, a ker je izšel v nam prijaznem listu, mu moramo posvetiti vendar-le par besed. Sicer je precej nejasno izraženo, kar je hotel člankar povedati, a iz vsega zveni samo neka skrita apatija proti vsaki organizaciji sploh. Organizacija mu je vir vsega hudega, ki ubija osebnost, a samo zato ne da drugega kot suženjstvo. Člankar tega sicer ni naravnost priznal, a vidi se iz vsakega stavka, da mu ga je narekovala ta misel. Ne vem sicer, ali je člankar član naše ali kake druge organizacije, po članku sodeč, bi mogel samo reči, da, če je tudi kje vpisan za člana, ni društvenega življenja nikdar od blizu videl, ampak ga je opazoval samo iz gotove oddaljenosti in mogoče samo skozi ozračje družbe neorganiziranega slovenskega dijaštva. V svojem dopisu čisto preprosto konstatira, da je v »Danici« kriza, in sicer zelo aktualna kriza. Seveda se mora ta kako na zunaj javljati. V čem vidi njen pojav dopisnik? Prvi znak krize mu je, da se je zadnja leta število »Daničarjev« zelo pomnožilo; drugi, da je »Danica« nasproti novim razmeram zavzela konservativno stališče in se noče prilagoditi v svojih pravilih tej izpremambi. Seveda bi se po misli člankarjevi morala prilagoditi tako, da bi odstopila od zahteve, da mora vsak, kdor hoče biti njen član, obiskovati njene oficijelne prireditve. Iz članka zveni tudi nekaj kot neko nasprotstvo med staro konservativno strujo v društvu, ki se trese pred vsako izpremembo pravil v modernem zmyslu, in mlado, ki je ni več volja uklanjati se društvenim pravilom in obiskovati redno društvene prireditve. Tej mladi struji se hoče prostih kril; rada bi izobraževala svojo osebnost, ki je tako potrebna. Nazadnje se člankar prekrži pred »organiziranim znanstvom«, kot bi bila društvena organizacija in duh, ki ga vceplja, vzrok, da se znanstvo med prejšnjimi člani društva veselejše ne razvija; ne ugaja mu tudi »organizirana« umetnost, to se pravi stremljenja »Prvih Cvetov«, katere simbol vidi v Preglju, opiraje se na kritiko Pregljeve Romantike, ki jo je napisal Mazovec in je res pretemperamentno vrgel v svet par velikih besed, ki pa vise v zraku, dokler ne dobimo nove umetniške generacije, kar se pa tiče te, ji pa ravno »Prvi Cveti« pripravljajo pot, in nič več kot glas vpijočega v puščavi že od začetka niso hoteli biti. Člankar govori nazadnje še o velikem vplivu Zupančičeve pesmi na mlado generacijo in o fascinujočem vplivu znanstva, ki ga zastopa prvi letnik Vede. Ta dva faktorja sta menda osnovna temelja, na katerih sloni razkol v »Danici«. — To so nekako glavne misli članka, dobesedno ga ne morem citirati, ker mi ni bilo mogoče dobiti v kratkem času, ki mi je bil na razpolago, dotične številke »Straže«; te misli sem navel samo po spominu in par zapiskih, ki sem si jih naredil, ko sem članek prvič bral. Vendar pa sem podal vse glavne misli. Zdelo bi se, da

člankar jako dobro pozna faktične razmere v društvu, a v resnici ni tako, ali pa sploh nima razumevanja za krizo, ki on sam v sebi čuti. Veliko število članov vendar ni in ni bilo simptom krize. Zdi se, da je to navedel člankar samo v zadregi, ker drugega ni vedel. Drugo, da se društvo noče prilagoditi novim razmeram, je čisto neresnično, ker je društvo ravno lansko leto izpremenilo pravila in sestavlja nov poslovnik, samo, da se prilagodi večjemu številu članov. Da so pa n. pr. občni zbori še vedno obvezni, je naravnost vitalna zahteva vsakega društvenega življenja. Edino eno bi bil res znak krize, in to bi bil moral člankar posebno in v prvi vrsti poudariti: da so mlajši člani izgubili zmisel za društveno disciplino in se odtegujejo društvenemu življenju. Tako dejstvo je vsekako resen znak krize, vendar pa ima odbor vedno dosti sredstev na razpolago, da takim nerednostim odpomore. To naj člankarja nikar ne skrbi; taka kriza se ozdravi. Res je, da v »Danici« zadnja leta ni tistega čilega življenja, ki smo ga bili navajeni poprej, a jaz v tem še nikakor ne vidim znaka krize. Člani se med seboj manj poznajo, ker jih je več, zato je nujno, da se ustanove ožji krožki, obstoječi iz članov društva. Ti so velikega pomena za društvo in posameznike in bi bilo napačno, če bi jih društvo preganjalo, seveda mora zahtevati, da ne kujejo naklepov proti njegovemu obstoju. V društvu se vrši zadnja leta važen notranji proces: asimilacija naenkrat naraslemu številu članov; treba je bilo izpremeniti pravila, poslovnik in drugače iskati potov, kako sedaj najuspešneje urediti društvene zadeve. Da se ta proces počasi vrši in zato društvo navidezno nekako miruje, je naravno in čisto prav. Sicer se je pa tudi v zadnjih letih ogromno naredilo v našem društvu. »Danica« je postala središče slovanskega katoliškega akademičnega dijaštva na Dunaju, vodila je vse tozadevne organizatorične akcije in zato nase mogoče malo pozabila. Sedaj stanujejo v njenih prostorih še tri druga društva, in vsak se mora veseliti živahnega občevanja, ki vlada med temi društvi, in mladega življenja, ki ga bujno razvijajo v »Daničinih« prostorih še tri slovanska katoliška akademična društva. Sicer bi pa člankarja vprašal, če je član naše organizacije, zakaj se je zapisal v njo, saj ga nihče ne sili in če hoče razvijati lastno osebnost, jo lahko, kjer jo hoče, v društvu pa ni mesta zanj, posebno, če mu tako škoduje. Opozoril bi ga na dejstvo, da je na Dunaju mnogo slovenskih dijakov izven društev, ki se pa, kot se zdi, v svoji osamljenosti nič kaj posebno ne počutijo, ker se je zadnji čas čulo, da se hočejo organizirati, ker bi radi imeli skupno čitalnico in druge prijetnosti, ki jih posamezniku nakloni društvo. Sicer je pa tudi neorganiziranost neke vrste organizacija, ker se ti ljudje zelo dobro zavedajo, da je neka vez med njimi in se semintje tudi pojavi, da skupno nastopijo. Sicer pa bi pripomnil, da so izven društva večjidel egoisti, ki se boje, da bi kaj ne storili za sodruge, ali pa taki, ki za moderni čas nimajo nobenega zmisla. Kar se pa tiče Zupančičeve pesmi in Vedine vede, jo vsakemu od srca privoščim. Želim samo, da bi Zupančiča res užival in razumeval tam, kjer zastopa vzvišene ideje, od Vedinega kroga pa naj bi se učil, kaj zmore »organizirano znanstvo«, učil naj bi se marljivosti in vzel naj bi od nje metodo moderne znanosti, pa mu bo samo koristilo, pri tem pa bo lahko najboljši član društva in se mu ne bo treba bati za lastno osebnost.

Frst.

S čeških visokih šol. (V. Stud. Hl. IV. 5.) Čehi žele novo stavbo za svojo tehniko v Pragi. Češka tehnika je najstarejši zavod svoje vrste v srednji Evropi, že iz časov Karla VI. Naravno, da potrebuje danes novih lokalov, ko je število njenih obiskovalcev tako naraslo, da jo prekaša po številu v Avstriji le dunajska tehnika; šteje namreč 2990 dijakov in

121 učiteljskih moči. Napraviti mislijo nove stavbe v obliki paviljonov, da bi se mogla v slučaju potrebe izpopolnjevati.

Tudi gozdarska visoka šola se ustanovi v Pragi pri tehniki; tako bo izpolnjena že davna želja Čehov. Začne se s poukom menda že prihodnje leto.

Vprašanje druge češke univerze v Brnu ne pride nikamor naprej, podobno kot pri drugih slovanskih univerzah. Najbolj smešno je to, da proglašajo Nemci, ki imajo svojih univerz v državi v izobilju, ustanovitev vsake nove univerze za stvar, ki uničuje njihove narodnostne pravice.

L. S.

Pri »Slovenskem podpornem društvu« na Dunaju vladajo zadnji čas nekam posebne razmere. Videti je namreč, da dobivajo pri njem napredni dijaki vedno več vpliva; to opazujemo že precej časa sem. Povzpeli so se že celo tako visoko, da se smatrajo menda za nekake varuhe tega društva: peljati hočejo glavno besedo pri reformah, pri agitaciji, pri podporah. Gre jim seveda v glavnem za to, da okupirajo podpore zase. Pa vam zavzamejo kritično pozo ter povodom svoje najvišje revizije nemilosrdno obsodijo klerikalce, ker po njihovem mnenju ne kažejo dovoljne gorečnosti za društvo, ki je oni smatrajo — sodeč po vsem njihovem postopanju — za posest, ki jim ne odide. Značilno. Seveda je pa še treba poudariti na zunaj, da je društvo nestrankarsko.

Mi bi ne pisali o tem, če ne bi »Slov. P. D.« takega načina reklame, kot jo dela »Omladina« — na naš račun, molčeče odobravalo. Ampak da ima vsaka stvar tudi pri nas svoje meje, si ni bilo težko misliti. Drugo vprašanje je seveda, koliko bo to društvu koristilo. Potem se bodo po gospodje radikalci še čudili raznim »neumljivim« slučajem, ki jih na tak način po našem mnenju ne bo sčasom manj, ampak več, in bodo lahko napravili iz njih po svoji priljubljeni navadi še veliko pavšalnih generalizacij, — če jim bo to kaj pomagalo. Slovenska javnost je dandanes že toliko splošno orijentirana, da zna take stvari prav presoditi. Sicer pa o teh in drugih zadevah najbrže še ni rečena zadnja beseda.

SREDNJEŠOLSKO DIJAŠTVO.

Srednješolske zadeve. (V Stud. Hlidka, IV. 5.) Ponekod skušajo vpletati nove reforme na srednjih šolah. Tako na primer pravniški pouk v najvišjem razredu. Misel gotovo ni napačna; kajti dosedaj ne izve dijak na srednji šoli o celem pravnem ustroju življenja takorekoč ničesar in nima kot abiturijent še nikakega pojma o najnavadnejših pravnških določilih, s katerimi bo imel v življenju vedno in vedno opraviti, pa naj si že izbere katerikoli stan. Tak kurz je namenjen za vse abiturijente, ne samo za bodoče juriste; pa tudi za te ne bi škodovalo malo orijentacije, preden pridejo na univerzo. Predava se zadnje štiri mesece po 2 uri na teden o glavnih oddelkih vsega veljavnega prava. Poleg predavanj se vršijo, če mogoče, poseti sodne dvorane. Samo čas, neposredno pred maturo, za to ni srečno izbran.

Več pomena bi to gotovo imelo, kakor strelne vaje, ki bodo drugo leto baje že postale obvezne, kakor se je bralo po časopisih. Podoben namen imajo predavanja o volitvi stanu. Dosedaj navadno le mimogrede kak profesor izpregovori kaj malega o tej za abiturijente tako važni

zadevi. Tako se dogaja danes, da poznajo dijaki bližje pravzaprav le en stan, in sicer tistega, ki ga imajo leta in leta nad seboj in pred očmi, namreč profesorski stan. Kaj čuda, da igra potem ravno ta stan ne samo v študentovski parodiji in satiri, ampak tudi v zabavnem pogovoru, v krogu bivših dijakov nesorazmerno veliko, dostikrat nezasluženo vlogo. Profesor je torej res lahko živ zgled, kar se tiče njegovega stanu samega, o drugih pa more govoriti tudi on le teoretično. Zato bi bilo treba naprositi predstavnike posameznih izobraženih stanov, ki se dobe v vsakem gimnazijskem ali realškem mestu, da bi podali v obliki predavanj vsakokratnim abiturijentom ali pa že višjegimnazijcem sploh vsak svoje misli o svojem stanu, o uredbi študij, o času, o materijelnem vprašanju ter o dobrih in slabih straneh dotičnega poklica. Tako bi dijaki dobili vsaj nekoliko pojma o posameznih stanovih iz ust najkompetentnejših oseb. L. S.

Avstrijske srednje šole. Z 31. decembrom 1911 je bilo v Avstriji 316 gimnazij in 149 realk, in sicer je bilo na: Spodnjem Avstrijskem 39 gimnazij, 24 realk; Gornjem Avstrijskem 9 gimnazij, 2 realki; Solnograškem 3 gimnazije, 1 realka; Štajerskem 9 gimnazij (razen tega 4 samostojni gymn. razredi s slovensko-nemškim učnim jezikom v Celju), 8 realk; Koroškem 3 gimnazije, 1 realka; Primorskem 9 gimnazij, 6 realk; Kranjskem 7 gimnazij, 2 realki; Tirolskem in Predarlskem 14 gimnazij in 4 realke; Češkem 77 gimnazij, 46 realk; Moravskem 34 gimnazij, 32 realk; Šleziji 10 gimnazij, 4 realke; Galiciji 87 gimnazij, 14 realk; Bukovini 10 gimnazij, 2 realki; Dalmaciji 5 gimnazij, 3 realke. Med temi je bilo državnih 229 gimnazij, 113 realk, deželnih 9 gimnazij, 30 realk; mestnih 13 gimnazij, 2 realki; zasebnih 34 gimnazij, 2 realki; redovnih (duhovskih) 30 gimnazij, 2 realki.

Pravica do enoletne prostovoljne vojaške službe bo po novih predpisih precej razširjena. Imeli jo bodo že vsi, ki so z uspehom absolvirali šest razredov kake srednje šole. Še več, imeli jo bodo tudi taki, ki imajo samo štiri nižje razrede srednje oziroma take šole, ki se stavi v isto vrsto ko srednje šole. S tem seveda strokovne šole veliko pridobe. Inteligentna skušnja, ki je bila doslej nekaj dvomljiv izhod iz stiske brez mature, potemtakem popolnoma odpade. Prostovoljci ne bodo služili več na svoje, ampak vsi na državne stroške.

Nekaj o ženski dijaški organizaciji. Zdi se mi umestno, da tu izpregovorimo nekoliko o tem vprašanju. Hočemo se ga dotakniti le v toliko, kolikor bi ga naša struja morala skušati udejeviti v organizatoričnem oziru. Kar se tiče moškega dijaštva, je naša organizacija že tako podrobno izpejljana, da lahko trdim da smo v tem oziru na višku. A kljub prirojeni organizatorični moči, nam dosedaj — da odkrito priznam — ni bilo mogoče ustvariti tudi za naš ženski naraščaj sigurne in močne podlage, ki bi odgovarjala in zadoščala vsem praktičnim zahtevam kake ženske organizacije, zaeno pa nudila našim somišljenicam tudi v duševnem oziru — in to v vseh potrebnih smereh večjo priliko za nadaljno izobrazbo. Za višjo izobrazbo ženstva skrbeti, je v prvi vrsti dolžnost krajevnih in deželnih zastopov; da pa naš sedanji šolski ustroj nikakor ne ustreza in tudi v tem okviru ne more ustrezati mnogovrstnim, izvenšolskim, ženskim zahtevam,

bodisi v duševnem, kakor tudi v družabnem oziru, to je dejstvo, o katerem ni treba pisati. To dejansko stanje pa mora biti in je tudi v resnici povod, ki bo učee ženstvo prisilil poiskati si potom drugih korporacij pripomočkov za razumevanje in poglobitev v toliko in toliko vprašanj, s katerimi tangira moderni čas ženstva. In ker je dandanes že med srednješolsko mladino razdvojenje svetovnega naziranja dovolj razsvetljeno in razširjeno, zato je tudi nujna posledica za dijakinje, da se odločijo za eno ali drugo naziranje. Tukaj pa se začinja organizacija! Prihiteti moramo z vsemi našimi možnimi sredstvi, da tudi žensko organizacijo pripravimo do viška, ali vsaj za enkrat pomnožimo zanimanje zanjo. Toda zdi se mi, da se je zgrešilo organiziranje somišljenic tako na naši, kakor na strani nasprotnikov in to zato, ker smo hoteli i za ženstvo vpeljati isti tip organizacije, kakor jo imamo moški. To pa je po mojem mnenju napačno, kar kaže tudi dejstvo, da ne naše, ne radikalne ženske organizacije ne uspevajo. Način in torišče ženskih organizacij moramo iskati in pripravljati drugim potom. V prvi vrsti moramo poudariti, da bi bilo najenostavnejše, spraviti naše ženske dijaške organizacije pod okrilje kongregacije. Začne naj se med somišljenicami pridno agitirati za kongregacijo, katere vodstvo naj sprejme za to pripraven duhovnik, ki bi ga veselila vzgoja našega ženskega naraščaja. Vsekakor pa moram takoj tukaj pribiti, da ne sme biti nujen postulat, da bi morala biti vsaka naša somišljenica zaeno tudi v kongregaciji. Tam naj jim bo dana prilika za notranje delovanje, za shajanja in predavanja. Pri ženskih organizacijah pa ne leži glavno v tem, da se redno shajajo — kakor imajo to vpeljano radikalci — na skupnih sestankih in se tam vadijo v nastopu ter se navdušujejo za ideje, katere propagira njih organizacija. In večkratno poizkušanje je pokazalo, da se dekleta takih sestankov hitro naveličajo, postanejo jim dolgočasni, zanimanje in navdušenost gineva. Za protiutež temu bi bilo pa najenostavnejše sredstvo večje zanimanje in posluževanje dijaških knjižnic. V to svrhu naj bi se dijakinjam odločilo zanje posebno primerno čtivo, omogočila pa tudi uporaba celotne knjižnice. To bi toraj rodilo večji zmisel za knjižnice in še večje prizadevanje od naše strani jih izboljšati. To bi bil en moment, drugi pa postransko delo po naših izobraževalnih društvih, kajti tudi ta društva potrebujejo velikokrat dela, ki bi ga naše somišljenice prav lahko izvrševale. Tretje bi bilo občevanje v šolah. To bi se moralo bolj gojiti in negovati med dijakinjami, kakor dosedaj. Ravno intimnejše občevanje bi potom skupnih izprehodov ali medsebojnih obiskov prav lepo nadomeščalo sedANJI tip organizacije. Da bi pa obdržale stik z našo organizacijo, je pa najbolj pripravno, da se udeležujejo naših javnih prireditev in sestankov. — To sem napisal, ker bi rad, da se v počitnicah pri seji organizacijskih odsekov kaj definitivnega izreče o tej stvari, da nam radikalci ne odtrgajo v svoje vrste vseh dijakinj.

Pazimo torej, kajti proces napreduje v nam neugodni smeri!

Anton Torkar.

Listnica uredništva. Zaradi neljube pomote se je »Zora« zakasnila. Gradivo za prihodnjo številko, katera izide 20. aprila, naj se pošlje najkasneje do 9. aprila na naslov: **Stanko Majcen**, stud. i. u. r., Dunaj VIII., Schönborn g a s s e 9. (D a n i c a.)

Listnica upravnštva. Danes prilagamo vsem cenjenim naročnikom položnice z vljudno prošnjo, da vsi, kateri še niso naročnine poravnali, isto čim preje poravnajo, drugi pa naj položnice za prihodnje leto porabijo.

Jubilej, spominska knjiga »Zarje«, Zore (XVII.) št. 9 in 10. Uredil Alojzij Remec. Dobi se pri upravnštvu »Zore«, Ljubljana, Katoliška tiskarna. Cena 1 K, s poštnino 1 K 20 vin. — »Zarja« praznuje letos desetletnico svojega obstoja. »Zora« jo je proslavila na ta način, da je dala Zarjanom 80 strani na razpolago za izdajo spominske knjige. Poleg druge vsebine je najvažnejši članek dr. Malneriča: Zgodovina »Zarje« do 1911. Tu je pisatelj podal najprvo celotno sliko katoliškega preporoda na Slovenskem, vpliv njegov na dijaštvo in karakteriziral potem podrobno delo katoliških akademikov v »Zarji«. Tako ima članek pomen tudi za tistega, ki se ne zanima špecijelno za dijaška vprašanja, a se hoče kratko poučiti o začetkih katoliškega preporoda na Slovenskem. Knjigo vsem, posebno pa dijakom, ki niso naročniki »Zore«, najtopleje priporočamo.

Akademija sv. Karola slovenskih bogoslovcev v Gorici si je izvolila na občnem zboru dne 13. prosinca t. l. za drugi tečaj 1911—1912 sledeči odbor: predsednik Ivan Mozetič; podpredsednik in blagajnik Andrej Gabrovšek; tajnik Ivan Podržaj.

Zabavna knjižnica, XXIII. zvezek. V Ljubljani 1911. Izdala in založila »Matica Slovenska«.

Težko je pisati modernemu človeku zgodovinske stvari. Nervoznost, malenkostnost, naglica naših dni duši ne da miru, da bi se poglobila v prošlost, se potopila vanjo z vso ljubeznijo in z vsem ognjem, jo doživela nanovo in priklicala pred forum publike vse njene radosti in bridkosti, njene čare in grdosti, njeno solnce in njeno noč. Miru mora imeti tisti, ki hoče zamisliti zgodbo davnih dni, miru in samote, katere ne doseže šum velemest, katere ne duši dim modernih tvornic, kateri so avtomobil, aeroplan, futurizem in nadčloveštvo nepoznani fantomi. Meško je imel ta mir; tam na koroški zemlji, kjer tli polagoma nemštvo proti slovenstvu, se je zamislil v prošlost svoje ožje domovine in napisal »Črno smrt«. Z veliko ljubeznijo je storil to, s preveliko, tako, da se čita mestoma njegova slika bolj kakor kronika iz časov vizij in prikazni na nebu, vojsk in pomorov, nego kot moderna povest. — Vsebine ne bom navajal, čitajte knjigo! Rekel bi le to: »Črna smrt« je bolj skupina epizod kakor pa enotna kompozicija. Ni čuda, kajti Meško je velik v malih slikah in črticah. Kdor pogaša glavnega junaka, mu povem, da je ta tisto ljudstvo od žida Izerlina doli do krojača in godca Martineka, vsa tista množica, ki se zvija pod bičem črne smrti in trpi, trepeče in umira pod njeno kruto roko. Grozot, bridkosti, elementarnih izbruhov človeške duše je v povesti toliko, da nežne duše, ki so nekoč Meška oboževale, s »Črno smrtjo« ne bodo povsem zadovoljne. Pa tega naj si ne šteje v zlo.

Toliko o snovi, vsebini povesti.

Kar se forme tiče, sem bil prvi hip, ko sem knjigo prebral, zares hud. — Kje, vraga, — sem se vprašal — je Meškov stil? — Po naključju se mi je posrečilo priti do spoznanja: povesti so slekli v Ljubljani obleko, ki ji jo je bil nadel pisatelj in jo oblekli v profesorsko besedovanje in slovničarjenje. Ne vem, ali je to slučaj ali sistem. Zdi se mi pa, da je to posledica ilešičevanja, ki je začelo zadnje čase bohotno cvesti na gotovih njivah naše literature. Na misel mi prihaja, kako genljivo je bilo brati nekje slovenske pesmice, ki jih je zložil Hrvat in obratno. In po tem receptu je tudi nastala nemara iz »Slovenske Matice« — »Matica Slovenska«, ki se zdaj sicer še ponižno skriva v zadnjih vrstah naslovnih listov »Matičnih«

knjig. Pričakujem pa, da doživimo kmalu »Knjižnico zabavno«, »Knjižnico Knežovo« in podobne delikatese. Res, bratstvo s Hrvati je lep ideal, toda naj skuje prej tek časa sekuro, potem naj poizkušajo profesorji iztestati toporišče.

Ali je zadela Pugljevca »Gregorja« ista usoda kakor »Črno smrt«, ne vem. Poznati ni toliko. Jezik krepak, figure žive, sploh — Jurčič. Samo nekoliko moderne blaziranosti se mu pozna. Junaka Gregorja pa bi bil jaz bolj vesel, če bi se na koncu tako postavil kakor v začetku, kajti Gizelka ne zasluži, da se tak možakar kakor je Gregor, radi nje posentimentali.

A. Remec.

Dr. A. Mahnič: »Več luči«. Iz »Rimskega Katolika« zbrani spisi. Uredil dr. Aleš Ušeničnik. Ljubljana 1912. Založilo »Kat. tiskovno društvo«. Prodaja »Kat. Bukvarna«. Cena 3 K.

Zopet je naklonil prezaslužni urédnik »Časa« in pisatelj prve slovenske »Sociologije« slovenski katoliški inteligenci lep književni dar. Zbral je pod naslovom »Več luči«, kakor sam pravi, tiste epohalne razprave, ki je z njimi dr. A. Mahnič jasno in odločno, kakor nihče pred njim in nihče za njim začrtal velike smeri vsemu našemu intelektualnemu, političnemu in umetniškemu razvoju, skratka, krščanski kulturi slovenski.

Knjiga ima poleg prologa in epiloga tri dele, vsak izmed njih obravnava ideje in načela svoje vrste. Ko nam je gospod pisatelj v prologu v razpravi »Metafizična trojica« — razlaga pojme pravega, dobrega in lepega — podal nekako dizpozicijo, je razporedil v I. delu razprave, ki govore o najsplošnejših idejah-vodnicah vse kulture, v II. delu one, ki obravnavajo politične, in v III. delu one, ki razlagajo umetniške ideje in načela. V epilogu je zbral članke, ki rišejo sodobni boj teh idej, božjo pravdo in grozečo sodbo in spričo tega naloge krščanskega ljudstva, zlasti njegovega izobraženstva.

Knjiga je izšla v proslavo 25letnice nastopa dr. A. Mahniča, ki bo prihodnje leto. Gospod pisatelj hoče z njo zbuditi spomin na začetek katoliškega preporeka na Slovenskem in znova poudariti načela, ki so vodila dr. A. Mahniča pri njegovem delovanju in katerih naj bi se tudi mlajši rod krepko zavedal.

Če je mogla knjiga koga razveseliti, je morala nas katoliško-narodne dijake. Literatura, ki obravnava načela naše struje, se je zopet pomnožila za lepo delo. Mlajše tovariše, ki šele vstopajo v naše vrste, bo ta zbirka na kratko a temeljito informirala o naših načelih, starejše tovariše in starejšine pa znova navdušila in utrdila na poti, ki so jo doslej hodili.

Knjigo toplo pozdravljamo. Zavedamo se, da nam je treba sedaj bolj kot kdaj poprej jasnosti v načelih. Minula je za naše organizacije doba pretežnega boja z nasprotniki; prišel je čas podrobnega dela, ko moramo pokazati, kaj premore katoliška misel sama iz sebe. Na mestu bodo tukaj samo možje jasnih načel in odločne volje, ki bodo imeli vedno pred očmi visoke cilje našega gibanja. Težkoče se že pojavljajo in se še bodo. Rešili jih bomo povoljno le, ako jasno spoznamo ideje-vodnice naše katoliške kulture. Spoznanje bo rodilo zmisel za potrebo, oboje pa v nas zbudilo požrtvovalnost, da bomo šli vedno z veseljem na delo in tudi vztrajali.

—č.

Kazimierz Tetmajer:¹

Melanholija.

(Iz poljskega prevel V. V.)

Sod.

Duša je šla iz telesa in vzel jo je angel za roko in peljal v neko pustinjno, sivo in žalostno in jo posadil na kamenje. A z neba, z nad svinčene teže razprostrtih sivih megel se je zaslišal glas: Sodi se sam! . . .

In koj se je začela pred očmi duše valiti velika reka, katere voda — poznala jo je duša — je bila iz samih solz, toda motna.

In angel je rekel: »Glej, solze, katere si iztisnila očem ljudi, ko si bila še tam na zemlji.«

A duša je odgovorila: »Prav, toda tu plavajo tudi moje solze vmes zmešane.«

In trikrat je govoril angel duši in trikrat mu je ta odgovorila.

Ali naglo je postala motna voda reke čista kot kristal in zelo globoka. In angel je rekel: »Solze tvoje matere.«

A duša si je zakrila obraz in odgovorila: »To je moja krivda, ker tu ni mojih solz vmes primešanih.«

Ljubezen.

Zdelo se mi je, da vidim vse ure, katere imam še preživeti, bežati počasi mimo mojih oči kot jata galebov ob zahodu solnca, ko je dan vroč.

In vseh ur mojega življenja poprej bela krila so bila sedaj omadeževana s krvjo, mojo lastno krvjo, samo ena, zadnja, je imela peruti, bele in čiste.

Tedaj sem mislil, da bom imel vsaj smrt sladko in mirno.

V tem je prišla ona, ta ženska, ki jo ljubim, in ko je videla, da so ure, katere imam še preživeti, vse okrvavljene, a samo zadnja je bela in čista — je rekla:

»Hočem, da bi še ta bila taka kot druge.«

Nisem je vprašal: »Zakaj?«

A potem je rekla:

»Ali odkod vzeti krvi?«

Takrat sem ji pokazal na svoje srce in ji podal nož, rekoč:

»Udari!«

Ko je dvignila roko k sunku, sem mislil, če zamorem uglušiti jek, da je ne vznemirim, a ko je udarila, nisem kriknil, čeravno je bila bol strašna.

¹ K. Tetmajer je eden izmed predstaviteljev sedanje „mlade Poljske“.

Kri, ki se je zlila iz mojega srca, je omadeževala zadnji uri mojega življenja krila, bela in čista. Tedaj sem vedel, da bom imel še smrt grenko in strašno, toda nisem vprašal, zakaj mi je ta ženska to storila.

Hotela je takò — in jaz jo ljubim.

Sreča.

Ne govorimo o sreči, po kateri hrepenimo, ne govorimo o njej.

Sreča je kot mal ptiček . . . lahko jo je splašiti.

Čakajmo tiho, ne govorimo o njej, niti ne mislimo . . . v tišini srca, v globočini srca hrepenimo po njej, skušajoč utajiti pred lastno mislijo to hrepenenje.

Ker sreča je, kot luč v meglah: prikaže se za trenutek, zamiglja, toda lahko se zopet hitro skrije.

Ne kličimo sreče, ne stremimo k njej, ne borimo se zanjo: kot otroci, katerim se na Sveti večer sanja, da pride do njih Kristus z darovi in čakajo nanj boječe, tiho in nestrpno v dvomih; čakajmo.

Če ima priti, pride . . . ne hodimo k nji.

Sreča je kot solnce, o katerem sanjajo cvetlice, samo en dan cvetoče . . . one ne morejo iti k njemu, čakajo.

Ako prisije jasni dan; če zakrijejo oblaki nebo, čakajo zastonj.

Zvenejo in ne uzrejo solnca. Zvečer, ob smrtni uri bodo govorile: Glej, zastonj smo odprle k njemu svoje kelihe . . . ni prišlo.

Čakajmo tiho na srečo . . . ona je srcam to, kar solnce cvetom, ki cvetejo le en dan . . . — če ima priti, pride.

Ne govorimo o sreči, po kateri hrepenimo, ne govorimo o nji . . . — plašna je kot ptič.

Žerjavi.

Nekoč sem videl žerjave, ko so leteli na vzhod v velikih jatah.

Bil je to jesenski večer, poln bolestrnega nastroja in tišine, kot je vedno v tem času v Tatrah.

Žerjavi so leteli počasi, črne pike nad rožnimi gorami v zadnjem solnčnem svitu.

Gledal sem za njimi dolgo, z vedno večjo žalostjo, dokler mi niso izginili iz oči. Ne vem zakaj se mi je zbudila misel, da se ti žerjavi zgubijo na morju in ne vrnejo nikdar več.

Leteli so v brezmejne zračne dalje, v dalje, tako žalujoče, mrke in neme, kot bi slutile, da letijo tukaj žerjavi zadnjikrat in se ne vrnejo nikdar več.

V gluhem jeku razbite harfe ni večje žalosti, kot je v ti besedi: nikdar.

Niti tatranski veter, bijoč s krili ob led zamrzlih jezer, ne ječi otožnejše.

Plač onemoglih dreves, ki dvigajo k solncu veje, je v ti besedi in pogled oči ljudi umirajočih.

In kaj naj stori človek, od katerega beži vera v reč najdražjo, kot ti žerjavi, o katerih ne vem zakaj sem mislil, da se zgubijo na morju in ne vrnejo nikdar več? . . .

V. Narte:

Jaz in ti.

Zapriva vsa okna, spustiva gardine
in sama, dà, sama ob praznični luči
razkrijva si duše pretajne globine:
ti — otrok, jaz — otrok, oj moja Aduči.

Tam zunaj vrši kot jokanje duhov,
ki sebe zgrešili so v tajnostni uri
in tipaje iščejo steze domov
in trkajo slepi na najine duri . . .

In zunaj je svet, ki nama se smeje —
njegova beseda — krohot bogokleten —
na cesti, na trgu, čez ulice veje —
za temne laži in za spletke dovezeten.

Pa težki koraki že duri odprejo
in planejo splašeni v sobo do naju —
udrti pogledi se v naju zazrejo —
vse najine sanje, vse bodo pri kraju!

Ne! — K tebi, Aduči, ne seže njih smeh še
in tudi njih kesa ne bodeš čutila.
Ker tebe poljubil ni tajnostni greh še,
zato boš le zame molila, molila . . .

Velika skrivnost, nejasna, globoka
bila je učarana v tvojih očeh —
in ko me objela tesno tvoja roka,
zaslutil sem moč in vsa pota obeh . . .

France Bevk;

Kmetova.

Poletja je konec in setve
in žetve in košnje —
hvalimo Boga za dobrote
in nove pošljimo mu prošnje:

»Daj, Bog, nam ne mokre
preveč in ne suhe jeseni,
da bolj rodovitna je zemlja,
bogati pridelki so njeni!

Daj, Bog, potrpljenja v trpljenju,
miru mej sosedi, v družini,
varuj nas, Bog, ognja na hiše,
bolezni pri naši živini!

Ko pridejo zimski večeri
mi bomo na peči kadili
in gledali sneg skozi okna
in Tebe, Bog Oče, hvalili . . .«

V. Narte:

Romanca o treh „sanjarjih“.

»Hej, vrance, v vihar!« — Trije mladi poeti
se peljejo v polje prek jasne noči . . .
In cesta vodnica pod vozom se sveti:
preozka nocoj za vse tri . . .

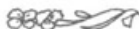
Pa prvi: »Glej, Tončka, ob zvezdah prejasnih
se vrača poet zdaj, vseh sanj prebogat —
in tebi nabral je teh tolarjev glasnih
in pečo ti nese in srp, kolovrat . . .«

In drugi: »Ivanka, prežidano dete,
— počakaj — sem pisal — oj dekle, ob cesti me,
kjer prvič zaupala sladke obete,
kjer zadnjič objela si sredi bolesti me . . .«

Pa tretji: »Oj, Marica, tvoji pogledi
tak daljnji so, čuvaj jih Bog! —
A mati in sestra in dobri sosedi
so v strahu, da pride ‚sanjar‘ preubog« . . .

»Hej, vrance, v vihar!« — Trije mladi sanjarji
zaman so iskali presladkih deklet:
Ivanka z mornarjem! — In Tončka? — Ni mar ji.
In Marica sanja sred mehkih tapet . . .

»Hej, vrance, v vihar!« — Saj niso to vrance —
to cilji pojoči, blesteči so —
a trije »sanjarji« — veseli izgnanci —
so vriskali, peli — veselo po klanci
in v srcu dušili bolesti trpeči so.

P.

Dekletu, idočem v tujino.

Je prišel tudi v vašo vas
teh mestnih hiš nemirni glas
in tudi tebi, dekle mlado,
odkril neznano vso naslado,
ki jo palače skrivajo?

Omamni duh je gozdnih hoj
prišel kot za slovo s teboj,
na licu rože ti cvetó,

kot poljske rože pisane
in misli v čelo ti lepo
še niso zle zarisane.
In v prsih upi sijejo
in burno žile bijejo,
srcé je hrepenenja polno.
Le pojdi, dekle, Bog s teboj!
V trpljenje greš, morda nocoj
že ti srcé bo bolno . . .

Josip Namnut:

Moje srce.

Moje srcé narave vulkanske,
žareče kakor lava hrepenenja,
žejno ljubezni, žejno življenja —
Kdaj bruhneš ogenj ljubezni iz sebe
ga zliješ čez polje cvetoče in mlado,
napojiš vse cvetje, mladost in vse upe
v srcu cvetočem, ki ima me rado?

France Bevk:

Pri nas . . .

Dve jabolki,
orehov pet
in kronica —
to bil je vsakoletni dar
Miklavža svetega . . .

— Pa je prišel hudi čas,
ves razoran njegov obraz
in sveti mož se ga je zbal,
nič več nas ni obiskoval.

Dve jabolki,
orehov pet
in kronica —
oj, da bi prišel spet,
ko nov zaveje mraz!

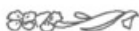
Kako težko je zdaj pri nas!

D.

Pod koso svetlo . . .

Pod koso svetlo pada travica,
pod koso svetlo padajo cvetlice
in nežne čašice zapirajo,
sahno v solncu in umirajo . . .
Kosi in poje pesem kosec mlad,
oj poje pesem si o solnčnih dneh,
ko toplo v dušo sije solnce sreče,
preganja temno žal, skrbi moreče . . .
Blišči se kosa v solncu in leskeče,
pod njo zelena pada travica,
pod njo cvetlice nežne padajo
in svoje čašice zapirajo,
sahno v solncu in umirajo . . .

Rušinov:

Žalostna humoreska.

Dijak Janez, zaljubljena, bradasta in brkasta pesniška duša, da vsakemu dovolj snovi za humoreske. Čeravno se drži naš Janez načela: Brez ljubezni ni mogoče živeti, — ceni vendar vino nad ljubezen. »Vino da ljubezen, ne ljubezen vino«, je rekel ob svojem času. Seveda je pozneje mislil drugače, ker mlad pesnik nima stalnih načel.

Kot osmošolec sme kaditi, in tega dovoljenja se poslužuje tako, da diši po tobaku ne-le njegova soba in obleka, ampak diše tudi njegove pesmi. Radi tega je pa tudi zelo nervozen, posebno kadar nima denarja. V takih trenutkih (ki trajajo včasih po cel teden), me začne takoj pesniško obdelovati, ako le vzdihnem v njegovi bližini; kadar pa dobi honorar, mu glodam večkrat orehe in lešnike prav pred nosom, toda on noče ničesar slišati in molči. Tedaj plava v denarno-pesniški višini nad menoj in me ima za veliko prozo, ki ni vredna spomina od pesnika z denarjem.

Prišel je god vseh norcev. Tudi midva sva šla malo po mestu, on, da dobi snovi za pesmi, jaz — da se bodem smejal. Srečala sva nekaj našemljenih dijakov, ki so igrali na tamburice.

»To je naravnost imenitno«, se je navdušil Janez, obstal, se čudil dijakom in zacvenkal v žepu s svojimi šestimi krajcarji, katere je hranil za skrajno silo.

Prideva do izložbenega okna neke trgovine. Med različnimi stvarmi je ugajal Janezu posebno z zlatom obrobjen album iz rdečega žameta. Pokaže mi:

»Glej, kako krasen, tega kupim svoji Juliji!«

»Daj mi denarja, grem jaz kupit zate, odbijem jim še nekaj, da boš imel več za cigarete«, in iztegnem roko, čeravno sem vedel, da ima samo tistih šest krajcarjev.

»Kaj boš ti!« strese z brado in me pogleda.

Prideva na trg, kjer se je trlo ljudstva, ki je prišlo zabavat se na račun »pustov«. Že od daleč zapazi Janez klobuk z rudečim perjem, ki mu je naznanil, da je tukaj Julija. Takoj mi veli:

»Pojdi kupit konfeture.«

Daj sem, osem krajcarjev stane«, in nastavim roko.

»Kaj boš ti!« reče skoraj jezno in pogleda za rudečim perjem.

Prinesem mu konfeture. Tedaj se duša Julijinega Janeza razveseli, srce mu začne biti močnejše, pogladi si brado in hajdi za rudečim perjem — in moja radovednost za njim. Že v daljavi se je treslo rudeče perje strahu, ko je videlo sovražnika s konfeturjo; ko pa je prišel bližje, je stokalo pod konfeturno točo, klanjalo se in prosilo milosti . . .

Vesela je bila Julija, z njo Janez, ž njim jaz in z menoj moja Zalka. Ko sem prišel namreč domov, mi je naredil za tistih osem krajcarjev lepo pesem, s katero sem razveselil svojo Zalko. Vrhutega mi je še obljubil, da mi po maturi dá v spomin pero, s katerim je pisal matematične naloge in pesmi. In prepričan sem, da bi mi dal tedaj Janez vse, ako bi imel še kaj. Tako blage duše so pesniki in tako vroče ljubijo.

A. B.:

Pesem.

Encijani, ključki srčni,
encijani, encijani,
sveti Peter jih natresel
je po vsej poljani . . .

Jaz čez polje šla sem davi
v zlato jutro, hej,
pa čez polje fant pripel je,
fant poreden, hej . . .

Pušeljč pisan za klobukom,
rožmarin in naglje tri;
aj, ta pušeljc meni pravi,
da za drugo že gori . . .

Fant poreden, encijanov,
Petrovih mi ključkov dal
in veselo je zaukal
in se mi smejal . . .

V srcu mojem, v srcu bolnem
je ljubezen vzknila,
da na dan mi ne privre več,
sem jo zaklenila,
a vse ključke od srca sem
v žalosti zgubila . . .

N. St.:

Jutro.

Ozri se čez polje
na plodne ravni,
ko v jutranji zori
jih solnce zlati.

Ko novo življenje
čez njive hiti,
ko v tajni ljubezni
vse kvišku kipi! —

Tedaj hrepenenje
zjasni ti oko,
in v duši rodi se
ti sreče nebo . . .

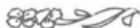

Gojmir:

Spominu Jos. Murna-Aleksandrova.

In sedaj so sami bôri,
tiho se priklanjajo,
in sedaj dobrane naše
tiho v etru sanjajo . . .
Tihi kmečki so domovi,
tiho tam samevajo,
kakor znali bi že sami,
kaj s teboj zgubili so . . .

Dekle kmečko ne prepeva
več vesele pesmice,
žalostno le ogledujé
svoje véle nageljne. —
In odtistihdob poljane
mrak večerni je objel,
kdo vse njihove skrivnosti
bode spet nam razodel?...

Bogumil Gorenjko:

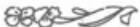
Ob hudi uri.

Od zahoda do vzhoda je segel blisk
O Bog, kaj to obisk
je strogi Tvoj?

In polje vzdrhtelo je kot srce,
če temna slutnja čezenj gre;
kakor da ga zabiti
hoteli bi v krsto,
in črni pokrov
se bliža,
se vedno bolj niža,
da stisne srce trepečoče,
ki smrti še noče.

In s poljem je kmet vztrepetal:
»Gospod Ti strogi,
Ti tudi naš dobri si Oče,
o Bog!« —

In božje se oko
nad tem zaupanjem je zasolzilo,
in mesto strel
rosilo v polje blagoslov . . .

Nedin Sterad.

A—i.

Zasadil bom na grobu tvojem
cipreso žalno za spomin,
da venec spletem ti ljubezni
iz srca zrastlih korenin.

Gomilo s cvetjem ti posujem
in s trto sladko obsadim.
Ko trsje groba se ovije,
naj mirno tudi jaz zaspim.

Objame trta naj cipreso,
ko velo mi srce strohni.
Življenje naj nad grobom dije,
ljubezen pa naj v grobu spi.

Zvonimir:

Sinica.

Majhna in plašna je bila, skakljala je hitro od veje do veje in se je res zeló bala; slišala je za sabo tam v dolini, kako kriči vrana, kako se oglašá v smrečevju šoja s svojim rezkim glasom — in od strahu se ji je stisnilo majhno srčece; vedno naprej je skakljala, mala, nerodna, vedno više in više, proti vrhu drevja. Tupatam je postala, okrenila se, ozrla se je s strahom in grozo v očescih po celem gozdu — prisluškovala je malo in je potrkala kar tako s kljunom na vejico; pa zopet je zakrakal v dolini vran, oglasila se je šoja, čudni glasovi, strašni, grozni so bili to: dvignila je sinica glavico, pokukala je po strani in je zletela na drugo vejico, skrila bi se rada, vsa majhna in plašna kakor je bila.

Daleč naokrog so šumeli gozdovi, temni, strašni. Bala se jih je uboga siničica — vedno je grgralo, bučalo, zibalo se je v vetru, bil je večer strah v mladem srčecu. Čisto sama je letala od veje do vejice, nikjer ni zapazila svojega kuštravega bratca in uboge sestrice, odkar so bili poleteli od doma v božji svet. Veliki, črni, jezni ptiči so se šopirili tu, zato jim ni zaupala, in upala k njim; videla je enkrat, kako je zaplahutalo ravno nad njo, dvoje črnih, strašnih kril, in oči — dva črna oglja sta se ozrla jezno nanjo; zato se je bala teh mogočnih, visokih in gosposkih ptičev . . .

Takrat, ko je bila doma, je bilo lepó. Spominjala se je še čisto dobro: kraj male, prijazne vasice, v velikem vrtu, med belim cvetjem košatih jablan — tam je bil njen dom; bratci in sestrice so se gnetli krog nje, pogovarjali so se tiho, domače, smejali so se poredno, časih pa tudi žalostno, zeló otožno čivkali; vse je bilo kakor naslikano, nič groznega in strašnega ni bilo v tistem majhnem življenju. Otec in majka, vsa majhna in uboga, sta bila tako prijazna, tako dobra . . . Zgodaj zjutraj sta bila letala daleč daleč proč in se vračala, imela sta kljuna polna dobrih reči, bogve, v kateri deželi sta bila kradla, revna, nerodnosmešna, kakor našemljena otroka . . .

Topel, gorák dom je bil, bilo je v resnici lepo, domače življenje. Vse-naokrog cvetje, belo, bingljajoče, v solncu žareče, povsod tihe jablani, tiha vas sredi njih, sredi belega, bingljajočega cvetja . . . Gorák dom je bil to, posebno zvečer je bilo prijetno v njem; stisnili so se skupaj, bratci in sestrice, čisto k majki in otcu, ki sta bila prijazna in majhna, kakor sami. Tu so se pač pogovarjali o domačih, lepih stvaréh, tiho, mirno — saj je bilo vsenaokrog tiho, lepó; mrak je ležal v izbi, dober, in nič strašnega ni bilo v njem: še veseli so ga bili . . . Pokukavali so zdajpazdaj iz izbe, smejali so se poredno — glej, tam leti velik, grozen vedomec, smešen in strašen, nič nam ne more storiti . . ., in so se prihulili k tlom, stisnili so se skupaj, otec in majka sta bila poleg — o, le beži naprej, ti strašni, grozni vedomec, saj nam ne moreš storiti nič žalega! . . .

Časih pa so se nehali pogovarjati po domače, spomnil se je morda otec, majka se je spomnila: drug svet je še tam zunaj, lep, a velik in zeló gosposki; daljnje, zlate ravní so to, groznolepe pokrajine, polne zlata in žarečih rož; tam pač ni tega domačega, belega cvetja jablan, tega majhnega, smešnega solnca nad vso tiho vasjo in vrtom — zlate, s srebrnimi stebri okrašene dvorane morajo biti tam; drug svet je to, lep in gosposki, topel in prijeten . . . Zakaj domislili so si takoj mali bratci in sestrice: od tistega lepega kraja prinašata gotovo otec in majka toliko dobrih stvari za lačne kljune. O, lepó mora biti tam, večer raj, tam zunaj vasi, zunaj domačega doma . . .

Tako so stegovali male vratove iz izbe, ogorčeni, malo jezni, nevoščljivi, da je še kak drug svet tam zunaj in da prebivajo tam gosposki ptiči, se šopirijo ošabno, brez njih, po zlatih dvoranah, kakor kraljiči in princezinje . . . Zrli so jezni venkaj in niso bili veseli: tam je vse gosposko, vse lepó in svetlo, tu pa, doma, tu je tako žalostno domače, tudi smešno je . . . Poleteli bi tja v drug svet, ponosni in prešerni, dvignili bi peruti kakor orel in bi jadrali preko poljan, po jasnem obzorju, v zlato, veselja in sreče polno deželo. A ne morejo. Takó majhni in slabotni so še, nerodni, neumni — kako bi letali med tistimi gosposkimi ptiči? . . . Zato so zrli s sovražnimi pogledi iz izbe; radi bi tja daleč, pa niso mogli.

Enkrat je pa vendar prišel čas, ko so dorastli. Že je bilo v izbi tesnó, vsak si je želel venkaj; tja v drug svet bi radi . . . Cel vrt, to belo, smešno cvetje, ta tiha, mirna vasica, to otroško, neumno solnce nad njimi — vse se jim je zazdelo naenkrat zeló kmečko in pusto. Ne ostati, le ven, ven, tja v drugo življenje, kjer so zlate poljane in je solnce veliko in gosposko! Le brž ven, zunaj je še drug svet, lep, zlat, zakaj bi čakali v tem pustem domačem kraju? . . . Da, kar ven iz domačije!

Veliko hrepenenje je vzrastlo tistikrat v njihovih srcih. Ven iz rodnega mesta, ven iz pustega kraja, v življenje, v zlato svobodo! Lepó bodo jadrali nad livadami in griči in mesti, visoko na obzorju, ponosni, gosposki, še orel jim bo zavidal. Naprej, naprej, v zlate kraje, kjer je drevje iz srebra in hiše iz zlata! Veliko lepega je tam, veliko sreče in veliko dobrote. Zato kar v življenje, v prostost! . . .

Ni bilo več lepó doma, ah, nikakor ne! Zato je zapustila lepega, jasnega dné tiho izbico in je poletela ven; nič več se ni ozrla nazaj, že je bil v meglí njen dom, pred njenimi očmi pa so se odpirale nove pokrajine. Pa ni letela lahkó, nerodna je še bila, majhna, uboga. Videla je druge ptiče nad sabo: jadrali so ponosni po obzorju, svetli v solncu, ki je lilo nanje; in ni ljubila teh gosposkih ptičev: sovražila jih je, ker so zrli tako prezirljivo nanjo in se je sramovali.

Veliko časa je že preteklo od tistikrat. Iskala je bila zlato deželo, a ni je našla. Povsod isto drevje, iste vasi, ista polja naokoli; nikjer zlate dežele, ki si jo je bila naslikala še doma. Takó izgubljena ni bila več vesela; zaželela si je skoraj nazaj . . .

Tu v tem temnem gozdu, kjer je živila sedaj, ni bilo lepega, veselega življenja. Saj je vedno šumelo in bučalo — črni, grozni strahovi so jo opazovali iz vseh kotov. Čutila je: tam iz daljave prihaja, veliko, zeló nerodno kakor gora, grozne oči . . . In bliža se, polagoma, po prstih, tat . . . Nejasen šum vsenaokoli, povsod prhutanje perotnic. Gotovo lomasti med vejami dreves strašni vedomec, velik, bésen . . . Poslušala je nerazločne glasove, ki so ji prihajali na uho, zletela je malo više na drevo, postala je plašna in se je potuhnila. Črno in grozno preži tam iz daljave nanjo, bogve, morda čaka, da bi planilo naenkrat ter ji zasadilo ostre krémplje na tilnik; drevje šumi, klanja se in se ziblje — vsenaokoli vlada strah.

Bala se je majčkена siničica teh groznih strahov in je poletela ven iz gozda. Proč, dà, proč iz gozda, kjer se šopirijo veliki, mrki ptiči! Nazaj domov! Tam je takó lepo, tako domače je vse; tiha vasica, belo cvetje jablan naokoli — tam stoji tihi, gorki dan, tam bi ostala vedno; tam ni strašnih, črnih gozdov, tudi strahov ni tam! Domov, domov!

Že je bil gozd za njo. Letela je nalahno, malo nerodno, kmečko in domače; priljudna kmečka ženica v gosposkem mestu . . . Vedno naprej, vedno naprej, nazaj v domačijo, nazaj v tihi, gorki dan! Zdajpazdaj je postala na kakšnem drevesu in se je zopet napotila naprej. Sama je bila,

tujka, ki se vrača . . . Jadrali so pač po jasnem, belem obzorju gosposki in zeló mogočni ptiči, pa ti se niso zmenili zanjo, še pogledali je niso postrani, tako gosposki so bili; visoko so leteli, visoko v solncu, ki je gorelo in lilo žarke na ubogo zemljo; mogočni kakor kralji so jadrali naprej, kakor da je vse to belo, jasno obzorje njihovo. Sinica pa, uboga, majčkena in nerodna, je letela nizko nad zemljo, nizko nad polji in drevjem in hišami.

Tedaj je zaprhutalo visoko nad njo, grozno in mogočno, dvoje strašnih kril, ozrlo se je doli, spuščalo se je z neba . . . Beži, revica siničica, skrij se! . . . Bežala je, rada bi se skrila, pa ne more. Tisto grozno in črno se bliža čudovito hitro; že čuti na sebi ognjene, jezne poglede . . . Skrij se, skrij, sinica! . . .

Zamahovala je nerodno s perutmi, rada bi se rešila. Glej, tam je že vas, tam je drevo; zato kar naprej, hitro, rešitev se bliža!

Oslabela je že, letela je bolj počasi, smešno kakor netopir. Ali črno in veliko, grozna gora, se je bližalo, zagrabilo je naenkrat za vrat. »Kragulj!« jo je spreletelo naenkrat. Zvijala se je, zrla je plašna na temne peroti in ognjene oči, toda vse nič ni pomagalo.

Občutila je kremplje v mesu, curek krvi ji je zdrsnil po prsih doli. Klonila je glavico, niže in niže, velika slabost jo je obšla. Kremplji režejo v meso, ostri, brušeni noži . . . Vse zamanj, rešitve ni več.

In nagnila se je smrt nad njo, zazrla ji je v oči ter je zamahnila s kosó. Temno in črno pa se je dvigalo više in više, na belem, jasnem obzorju, mlado žrtev v ostrih krempljih . . .

France Bevk:

Iz noči.

Vse spi... Le sobica tiha
še bdi; luč krade ji spanje
in skozi temnice zastrte
se vijejo, lijejo sanje...

In v nje je vpert blede obraz —
Oj kam ste oči se zazrle?
— ali se vam so nebesa svetla,
— ali davnine odprle?...

Spomini — kot srebrne strune...
Le cestni ropot jih zagluší
tu tam... pa spet vzplapolajo
v prežalostni, varani duši...

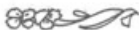
P.

Pesem.

Poj mi mlada duša pesem boja,
spev jeklenih mečev, ki jih kri,
v strastnem plameneč objemu,
z novo srčnostjo poji.

Vranci pnejo se ponosno, drzno
bijejo s kopiti v mokra tla,
kjer oči kot solnčni plamen
gasnejo, želeč si sna.

Padem tudi jaz... Ponosno čelo,
prestol jasnih misli moj,
palo bo na prst v pozabo.
Tokrat, duh moj, mir s teboj!

M.:

Mólči!

Ali si žalostna bolest, —
ali si misel globoka, —
ali si črt zločest, —
ti, skrivnost temnooka? —

— Ne povej, prognanka,
zabavi radovednih oči!
Mólči in kot neznanka
s skrivnostjo v srcu umri!

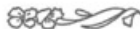
Vneslav Pohorski:

Pesem v verzih.

Ko me včasih v duši
tlači bol neznana
in mi srce mlado
mré v bolesti,
tákrat čudne misli
se po glavi mi vrtijo,
ven na prosto si želijo,
v verze tožne in zamolke . . .

Ko me v sladkih urah
sanjajoče sreče
angelček ljubezni
poljubuje,
lega mi na dušo
sveti, tajni mir mladosti . . .
Tákrat čuvstva vsa radosti
vró v srebrne strune moje . . .

Kam bi zlival žalost,
kam brezmejne boli;
kam izlil bi čuvstva
tihe sreče
in ljubezni sladke,
ako ne bi verzov mičnih
in obilo pesmic gibčnih
mi podaril Stvarnik sinji?!

Črt:

V habitu.

(Zgodovinska slika.)

I.

Anno Domini 1760.

Dalekoznaní zvonec novomeške gimnazije je zapel s tankim glasom — naznanjajoč, da je za ta dan pouka konec. Kmalu se je začelo vrvenje in drvenje po hodnikih in stopnicah, velika vrata so se s hrupom odprla in venkaj so se vsuli — kakor čebele iz panja — studiosi gymnasii Neostadiensis.

Kakor reka se je vlila dijaška množica proti Vélikemu trgu, naprej manjši, zatem večji dijaki — nekateri že z nadebudnimi brčicami pod nosom. Zadnji je zapustil gimnazijsko poslopje gimnazijski prefekt v živahnem pogovoru z dvema dijakoma. Na ulici so se prijazno poslovili; dijaka sta jo mahnila proti trgu, prefekt — p. Jacobus Vokalič — pa je obstal na mestu in s paznim očesom zrl za odhajajočimi dijaki, se li ne godi kje kak nered; p. Jakob je bil namreč kaj strog mož v svoji službi, v privatnem občevanju pa najpriljudnejši človek.

»Zlata duša — tale p. Jakob!« je povzel besedo eden izmed omenjenih dveh dijakov, ko sta bila v varni razdalji od svojega predstojnika.

»Zlata duša — da!« je pritr dil drugi manjši in mlajši; »toda, če bi on vedel, amice Jenič — če bi on vedel, potem ne vem, če bi se ti še zdel ,zlata duša'!«

»Kaj — če bi vedel?« je vprašal prvi — »retor« Vinko Jenič —, a videlo se mu je, da ve, kaj ima njegov tovariš — »poet« Karol Adamič — v mislih.

»I no — saj veš! Oskrbnikova —!«

»Ne bodi — ne bodi!« ga je naglo zavrnil Jenič in lahno zardel. Oba sta se zasmejala in šla dalje.

Prekoračila sta Veliki trg in stopila v ozko, dolgo ulico, ki pelje proti kapiteljnu. Jenič je sukal male, črne brčice in spešil korak.

»Ali te srce priganja?« ga je dražil poet.

»Ti si in ostaneš stari nagajivec, Carole!«

»Sine ira, amice carissime — zaljublenci ste reveži! V odsotnosti svoje izvoljenke koprnite po njej, vzpričo nje ste pa v zadregi; podnevi hodite s povešenimi glavami okrog, ponoči strmite v zvezdnato nebo. — Ali ni res?«

»Beži, beži! Ti vidiš prečrno! — Ali si že kdaj izkušal, kaj je to ljubezen?«

»Še nikdar — hvala Bogu in vsem svetnikom Njegovim!« je s smehom odgovoril Adamič.

»Nameravaš li, kdaj zažigati kadilo Amorju?«

Drugi se je zopet zasmegal.

»Ti hočeš, carissime, da napraviva examen conscientiae! Morda celo generale? Dobro! — A da ti odkrito povem: prva, v katero bi se zagledal — če bi se sploh mislil — bi bila — tvoja Anica.«

Zdaj se je zasmegal še Jenič.

»In jaz bi ti vrgel rokavico pred noge — povabilo na junaški dvoboj.«

»In orožje?«

»Gnila jajca ali kanon!«

Prišla sta do svojega stanovanja pod kapiteljnom in vstopila. Nasproti jima je pridrsala stara gospodinja v velikanskih, pisanih copatah.

»Jenič!« je klicala že od daleč, »Jenič, pismo vas čaka gori v sobi!«

»Pismo? Mene? — Od koga?«

»Od oskrbnikove Anice! Skrivaj mi ga je —«

Jenič je ni več poslušal, ampak hitel — ne, planil po stopnicah navzgor v svojo sobo. Na mizi je ležalo drobno pisemce. Jenič je vrgel knjige na posteljo, s tresočo roko odprl pismo, preletel vrstice in — obledel.

V sobo se je prismejal Adamič.

»Haha, Vince — tvojih skokov bi se ne sramoval noben komedijant!« Zapazivši prijateljev prepadeni obraz, je osupnil.

»Kaj se je zgodilo, Jenič?« je vprašal v skrbeh.

»Beri!«

In Adamič je bral.

»Dragi moj Vinko! Moj oče je — ne vem, kako — izvedel za najino znanje. Silno je bil razjarjen. Meni je zagrozil, da me spodi od hiše, Tebi pa, da Ti prej ali slej dvojno poplača to »nesramnost« — kakor je dejal. Varuj se ga! Vsa in vselej Tvoja Anica.«

Na pisavi je bilo poznati mrzlično naglico, s katero je bilo pisano.

Jenič je z velikimi koraki meril sobo in molčal.

»Neprijetno,« se je oglasil Adamič, »skrajno neprijetno!«

Vinko je še vedno molčal.

»Meni se Anica smili, ki trpi zavoljo mene«, je dejal po daljšem času ter se nato hipoma ustavil pred Karolom.

»Kaj početi?«

Karol je skomignil z rameni.

»Kaj naj storim — ali bolje: kaj oskrbnik Pugelj misli storiti — to je vprašanje.«

»Kaj misli storiti?« je počasi odvrnil Adamič. »Jaz bi dejal, da se ti ni ničesar bati, saj poznaš prefekta p. Jakoba — in tudi Pugelj ga pozna in ve, da z njim ni zdravo, črešenj zobati.«

V tistem času je bil namreč dijak za vsa svoja dejanja odgovoren edinole gimnazijskemu prefektu. Prefekti pa so to svojo oblast in pravico nasproti vsakomur — največkrat nasproti magístratu in okrožnim glavarem — odločno branili.

Vinko Jenič se je polagoma umiril in jel treznejše premišljati vso zadevo. Končni sklep je bil, da mora v najkrajšem času govoriti z Anico.

II.

Vis-à-vis Jeničevemu stanovanju je imel svojo hišo kapiteljski oskrbnik — Filip Pugelj. Bil je to samosvoj človek, ki se ni brigal za ves svet razen zase in za svojo edinico Anico, katere mati — njegova žena — je bila umrla kmalu potem, ko je dala življenje hčerki svoji.

Anica je bilo zalo dekle pri osemnajstih letih — in zato ni čudno, ako jo je šestošolec Jenič rad, prerad videl. Pa tudi ona je bila naklonjena brhkemu mladeniču.

Noč je legla na prijazno Novomesto in temnozeleno — tedaj rakov bogato — Krko, zavila vse v svoj temni pajčolan, nebeški svod pa posula z neštevilnimi zvezdicami.

Vrata Jeničevega stanovanja so se odprla, vitka postava je stopila ven in skrbno premotrivala ulico.

»Vse varno?« je vprašal znotraj glas; bil je Jeničev.

»Vse — nikjer žive duše!«

Iz veže se je pokazala lestvica, ki jo je imel na ramah Vinko Jenič. Še enkrat sta oba pozorno poslušala — — nič!

Jenič je varno prislonil lestvico pod okno Aničine sobe. Neka razburjenost se ga je bila polastila; še nikdar ni na tak ali podoben način občeval z Anico.

»Saj boš čuval ta čas?« je prosil Adamiča.

»Bom — a glej, da ne bo predolgo trpelo«, je odvrnil ta ter zagodrnjal: »Nespamet sicer, pa naj bo — ker si ti!«

Rekši se je tesno stisnil k vežnim vratom, Jenič pa je zlezal po lestvi nakvišku.

Okno je bilo odprto, v sobi tema. Vinka se je polastil neki čut kakor bojazen; skoro bi se bil vrnil. A ohrabil se je in potrkal na leseno polkno.

»Anica!«

Molk.

»Anica!«

Temna postava se je približala oknu.

»Anica — si ti?«

»Ná — tu imaš, da boš vedel laziti za mojo hčerjo — nesramnost dijaška!«

Bil je glas oskrbnikov.

Vinko je bolestno zaječal, zakrtil z rokami po zraku, omahnil — — zamolkel padec — — smrtna tišina.

Iz sobice se je začul pretresljiv ženski jok in Pugljevo kričanje — spodaj pa so se odprla vrata in dve postavi s prižgano svetilko sta stopili na ulico.

Adamič je s strahom opazoval ves ta prizor. Hotel je klicati na pomoč, a spoznal je, da bi bilo to le njemu na škodo, in molčal je — a sklenil, vztrajati na svojem mestu, naj velja, kar hoče.

Neznani postavi sta preiskovali Jeniča, ki je ležal kakor mrtev.

»Trdo butico ima«, se je oglasil eden.

»Torej ne bo nič hudega?« je vprašal drugi.

»Kaj še — niti krvav ni! Tukajle na glavi ima eno oteklino od udarca, zraven pa drugo od padca; nobena nevarna.«

Na ulico je stopil Pugelj.

»Ali sem ga preveč?«

»Ravno prav!« se je sirovo zasmel eden. »Kmalu se zave. Nekaj časa mu bo šumelo po glavi — čez par dni bo pa že pozabil na vaše poleno.«

»Dobro«, je odvrnil oskrbnik, »za nocoj ga zanesita v mojo klet — jutri zjutraj pa ga peljeta na magistrat — in potem takoj v Ljubljano, kjer ga vtaknejo v vojaško suknjo.«

Vzdignila sta Jeniča in ga odnesla; vežna vrata so se škripaje zaprla in težki zapah je zdrknil.

Adamič se je oddehnil.

»Za vojaka si ga torej namenil Philippe!« je siknil med zobmi. »Dobro, da vem! Ne boš — delal si račun brez krčmarja — in krčmar sem jaz!«

Dvignil je stisnjeno pest in — jo naglo povetil.

»Kaj pa pravzaprav morem storiti? K prefektu nocoj ne morem — jutri bo prepozno; Jeniča oprostiti tudi ne morem!«

Adamiču se je godilo kakor mornarju, kateremu je vihar strgal jadra in zlomil krmilo. Dolgo si je mučil možgane, da bi iztisnil iz njih kako pametno misel — zastoj!

»Besi in črti!« se je jezil sam nase. »Za kako neumnost imam brž načrt — pri resni stvari mi pa ne pride kaj pametnega na um!«

Naposled — po dolgotrajnem premišljevanju — mu je prišla rešilna misel.

»Tako storim!«

In hitel je po vseh dijaških zbirališčih in gostilnah, kjer so se ob pozni uri zbirali dijaki, katerih poželjenje po pijači je bilo večje nego strah pred strogim prefektom.

III.

Preden so jutranji žarki vzhajajočega solnca ožarili gozdnatih Gorjancev visoke vrhove, se je petošolec Adamič že sprehajal z dvema tovarišema po Velikem trgu novomeškem.

»Z orožjem ne smemo«, je govoril spremljevalcema; »posledice bi bile lahko občutne — saj poznate šolske postave in prefekta.«

»Oprostiti ga moramo!«

»Gotovo — a zlepa! Težav — mislim — da pri tem ne bomo imeli posebnih; če se ne motim, ga bodo gnali kmetje.«

»A če bi ga ne?«

»Tudi tedaj moramo poizkusiti zlepa; le v skrajni sili —«

»Gredó — ženejo ga!« je zdajci vzkliknil eden in pokazal z roko proti kapiteljnu. In res — po Kapiteljski ulici so trije kmetje gnali Jeniča.

Adamič je vzel iz žepa majhno piščalko in zabrlizgal, da je letelo skozi ušesa. Takoj so se odprla skoraj vsa dijaška stanovanja naokrog in jela bljuvati svoje stanovalce, ki so drli na trg in se zbirali okrog Adamiča — tako, da je bila Kapiteljska ulica kmalu zamašena.

Po ulici pa so kmetje gnali zvezanega Jeniča; v obraz je bil bled in na glavi mu je bilo dobro poznati sled udarca in padca na trdi tlak. Obleko je imel zamazano in semtertje strgano. Udal se je bil v svojo usodo in je bil — vsaj na videz — čisto miren. V mislih pa je imel Anico; ločitev od nje ga je potrla huje, kakor strah pred neprijazno bodočnostjo.

Tedaj je od daleč opazil črno množico; glava pri glavi — sredi med njimi Adamič. Na mah je spoznal, da to pomenja rešitev. Žalostni izraz je v hipu izginil z njegovega obraza, lice mu je zardelo — bil je zopet stari Jenič. Ni si mogel kaj, da bi ne podražil svojih biričev. »Ali mislite, da bom res vojak?« se je smeje obrnil k enemu izmed kmetov.

»Kdo te kaj vpraša?!« je v odgovor zarentačil kmet.

»I, pa vendar —?«

»Ali mar misliš, da ne boš?« se je oglasil drugi kmet.

»Pri Bogu ni nič nemogoče!«

Skoro žal je bilo Jeniču, da so že dospeli do dijakov; zdaj — ko si je bil rešitev gotov — bi bil še rad dražil svoje spremljevalce.

Adamič je stopil iz množice tik pred kmete, ki so se — hočeš nočeš — ustavili.

»Ali ste vi kmetje?«

Vsi trije so ga debelo pogledali; vprašanje se jim ni zdelo ravno duhovito.

»Seveda!«

»Pravega kmeta bi bilo sram, biti birič!«

Možaki so prišli v zadrego; eden se je popraskal za ušesom in dejal opravičevaje se:

»Gospod oskrbnik so ukazali.«

»Jenič je dijak in oskrbnik nima nobene pravice do njega. Zato ga mirno izpustite, če ne —«

»Tega ne smemo!«

»Prost bo! Ali z lepa, ali z grda — kakor hočete?«

»Mi se bomo branili!«

»Poizkusite!«

Okrog stoječi dijaki, ki so že tekom pogajanja polglasno godrnjali, so začeli zdaj kričati in vpiti. Kmetje in Jenič so bili v tem hipu obkoljeni. Nastal je krik in vik, šum in hrum, piskanje in žvižganje — da so meščani osupli odpirali okna in vrata ter začudeno opazovali nenavadni prizor. Mestni stražnik pa se je čutil poklicanega, ogledati si vso stvar natančneje; zavihal si je torej marcialne brke, namršil obrvi, pograbil velikansko helebardo in nameril korake proti pozorišču.

Prišel je prepozno. Jenič je bil že prost biričev in vezi, kmetje pa so jo urnih nog pobirali proti kapiteljnu; za njimi je donel smeh zmagovalnih dijakov.

Vse je obkolilo Jeniča, mu čestitalo, ga izpraševalo; Jenič je odgovoril prvim vsiljivcem, nato pa je stisnil roko Adamiču.

»Hvala ti, carissime — tebi se imam zahvaliti, da sem prost.«

»Pusti to, Vince,« se je branil Karol; »kaj pa tvoja glava?«

»Ni sile! Ponoči mi je res šumelo in brnelo v njej, da sem mislil, da nosim sršenovo gnezdo v glavi; zdaj je že bolje.«

Nato je Jenič krenil proti samostanu — sporočit prefektu, kaj se je zgodilo — kajti ni se mu zdelo varno, vrniti se precej domov.

Dijaki so ga kakor v triumfu spremili do samostanske porte.

Gimnazijski prefekt, gvardijan p. Jacobus, se je sprehajal po svoji sobici gori in doli ter molil, ko je nekdo potrkal. Prefekt je zaprl v volovsko kožo vezani brevir.

»— — Per omnia saecula saeculorum. Amen. — Prosto!«

»Laudetur Christus!«

Pred začudenim menihom je stal šestošolec Vincencij Jenič.

»Amen. — Tu, mi fili? Pa tak? — Ali si razbojnikom ušel?«

»Ne veliko drugače«, se je smejal dijak.

P. Jakob ga je potisnil na preprost stol in velel, naj govori. Jenič je pripovedoval vse od kraja, le toliko je navihaneč vso stvar zaobrnil, da prefekt ni mogel spoznati, kaj je bil neposredni povod, da ga je Pugelj potolkel.

Prefekt je hodil med pripovedovanjem po celici, se zdaj nasmejal, zdaj namršil obrvi, zdaj zopet stisnil pest — o čemur je pač oni pripovedoval.

»In zdaj?« je dejal, ko je Jenič končal.

Jenič je vstal in se priklonil.

»Sub Tuum praesidium confugio.«

»Seveda — to je navadni konec vseh dijaških nerodnosti: mi smo grešili — ti, domine praefecte, se pa pravdaj za nas! Taki ste — dijaki!«

P. Jakob je za hip obmolknil, nato pa nadaljeval.

»Filipu Puglju bomo posvetili, da mu preženo pregrešno željo, pobijati dijake — to je prvo! Potem pa« — gvardijan se je smeje obrnil k Jeniču — »golobčka moramo obvarovati pred kremplji jastrebovimi.«

Vinko se je molče priklonil.

Prefekt je dolgo časa meril sobo, nato pa dejal:

»Takole bomo napravili: ti ostaneš — zaradi varnosti — toliko časa, da se stvar uredi, v samostanu. Ker si pa raztrgan in umazan, te vtaknemo — v habit.«

Pri zadnjih besedah mu je poreden smehlaj šinil preko sicer resnega obraza.

Kako so se čudili v refektoriju zbrani, častiti patres in fratres novomeškega samostana, ko so ugledali novega meniha z oteklo glavo in — brčicami pod nosom! Šele, ko jim je gvardijan predstavil novega »sobrata«, so se razjasnili obrazi in nastal je smeh, da so se starinske slike po stenah strmé spogledovale, češ: to mora biti kaj posebnega.

Jeniču pa so odkazali častno mesto.

* * *

Oskrbnika Puglja je bila pa menda začela vest peči, kajti drugi dan se je prišel k prefektu opravičevati, da ni vedel, če je Jenič dijak. P. Jakob se ni hotel zameriti proštu (grofu Attemsju) ter se je spravil z oskrbnikom.

Prefekt pa le ni zaupal Puglju in — prav je imel. Pugljev pisar Fischer je iz neznanega vzroka poslal na reprezentacijo v Ljubljano pritožbo zoper prefekta, češ da krati oskrbniku pravice. Prefekt je poročal, kako in kaj, in konec je bil — ukor pisarju Fischerju, oskrbniku Puglju in poleg tega še okrožnemu glavarju Maksu pl. Erbergu, ker je kaj takega dopustil.

Vinko Jenič je bil prost, slekel meniški habit — katerega je bil že do grla sit — ter se vrnil domov — v veliko veselje vsem, v največje pa oskrbnikovi Anici.

OCENE.

Zaplaški. Z neko bojaznijo jemljem v roke posamezne mi doposlane produkte. Vsakikrat se bojim, da se bo zopet ponavljalo ono prazno zvone-nje, besede, besede in samo besede, nič samoniklega, samostalnega, ampak od raznih vetrov skupaj znošeni in postrgani kvas, ki nič ali včasih le malo obeta. Z nevoljo odloži človek list in verujte mi, da ni hujšega kot ocenjevati ponesrečene poizkuse. Oprostite mi, da sem tudi o Vaših zmož-nostih pričel dvomiti, ko sem prečital prvo Vašo pesem »Tvoj nagelj«, ki ni sicer ravno slaba, toda nič boljšega: ideja, oblika, vse je malo preveč skrupucano. Toda koj pri drugi se mi je razjasnil obraz. »Ob žetvi« je izredno lepo izpeljana in priča o Vašem talentu. O priliki jo seveda natis-nemo. Tudi druge niso slabe, toda jim manjka še veliko do popolnosti. »V poletnem jutru« sta prva dva verza druge kitice zgrešena, in tu pa tam je tudi kaka druga hiba. »Obsežni« in »Vsevečni« tudi ni rima, če tudi bi Vi to hoteli. Nadaljujte! Pozdrav!

Padmanaba Janko. No, doživeli smo tudi, da nas je posetil bojni vitez iz pravljic »Tisoč in ena noč« Padmanaba z odlomki svojega »poetičnega dnevnika«. Menda ne boste kot »korenjak« nič hudi name, če Vam povem, da po tem, kar ste nam sedaj poslali, ne obetate biti svetla zvezda na našem slovstvenem polju: Vaše »Misli« bi že še bile, četudi so v temno meglo še zavite, kakor pojete v Vaši drugi pesmi, če bi imele kaj notranje vsebine in če bi bile bolj logične. Seveda je Vaš produkt za sedaj še za nič. Upano, da se poboljšate. Le korajže! Živeli!

H. L. — Sarajevo. Zelo nas veseli, da posečate tudi Vi tam daleč v gorati Bosni med bratskim narodom našemu gibanju toliko pozornosti. Vsaka vest o Vas me bo izredno razveselila. Pesem »Večer« za sedaj sicer ni še godna za natis, čeravno je misel precej lepo izražena. Manjka še tupa-tam kaj glede oblike in jezika. Predvsem bi Vam svetoval, da čitate kolikor mogoče veliko iz novejšega slovenskega slovstva. Le takó Vam bo mogoče korakati vzporedno z razvojem elegantnega stila našega jezika. Pristrčno pozdravljeni!

Nik Navi. — Rušinov. No, originalnosti najde človek v Tvojih verzih — včasih še celó preveč — in krivico bi Ti delal, kdor bi Ti hotel očitati kopiranje. Le škoda, da so misli včasih preveč eksotične in na več mestih celó banalne. Lepó je, če je človek kolikor mogoče originalen, seveda ori-ginalnost ne obstoji v banalnosti in tudi ne naroden ton v kletvah in roba-tenju, kakor mislijo nekateri. Skrajno banalen je »Naš petelin«. Druge so mi več ali manj ugajale in nekatere izidejo o priliki v »Zori«. (»Kdo na svetu«, »Čudno«, »Jaz sem kralj.«) — Zgled originalnosti nudi »Iz pipe«, katere odlomek naj sledi tukaj za pustno zabavo: Iz moje pipe — darujem bogovom — misli in želje. — Pakelj tobaka — mi v pipi zgori, — združi in zmelje — vse misli in želje, — jih v solncu namaka, — k bogovom hiti. — — — — in misli in želje — z dobroto nebeško omamljene — zaplešejo. — — V pesmi »Čekinast cekinček«, ki je precej dobra, se držiš zlatega reka Ovidovega:

In pretio pretium nunc est. Dat census honores —
Census amicitias, pauper ubique iacet.

Tudi dober kup filozofija! Moj Bog, kaj vse se danes že od uboge muze zahteva! Ti hočeš celó v svoji »Muzi«, naj Ti revica celó vraga zapodi

(— — — — in vraga, vraga zapodi). Pesmice spesnjene v narodnem tonu niso slabe, le tu pa tam je kak nedostatek. O solncu pišeš, da »na planincih norce brije (!)«. Mogoče! Kdo ve? Na zdar!

Ilirski. Jako me veseli, da ste od zadnjič napredovali. Trdno voljo mora imeti človek in kar hoče, lahko tudi doseže. Velle, velle — — — hoti, hoti, je rekel na smrtni postelji veliki sv. Tomaž Akvinski svoji sestri. Veliko več mora človek hoteti kot upa, da doseže! Srečna je bila Vaša misel, da ste poizkušali v epiki. Študirajte v tej smeri in predvsem bi Vam priporočal srbske junaške narodne pesmi, ki so v resnici pravi biser v svetovni književnosti. »Mara« je lepo izvedena, toda zdi se mi, da sem enako ali vsaj podobno nekje čital — — — »Oj vstani«, bi tudi že še bila, ko bi bil konec malo bolj opiljen. Sonet ima že precej obrabljeno snov in tudi oblika ni vzorna. Oglasite se še kaj! Zdravi!

B. Tine. Ah, kako do srca segajoče Vi pojete. Kaj so proti Vašim proizvodom vsi veliki geniji! In človek je ob Vaših verzih kar očaran in sanjal bi sanje, sladke sanje: »o frajlah bledoličnih in kmečkih gospodičnih«. Ah kako »dolgo« je tisto hrepenenje, ki odseva iz Vašega »Kam jaz pojdem.« Da se zbudi tudi Vašim kolegom isto sladko čuvstvo, zato naj izidejo tukaj Vaši verzi:

Kam zdaj pojdem	K ljubi pojdem	Bom ji voščil
kam zdaj grem	k ljubi grem	lahko noč
kam po noči	k ljubi moji	in poljubček
zdaj-le spem.	zdaj-le spem.	dal ji vroč.

Ah, ne bi li hoteli naučiti se na pamet Jenkovega »Zaljubljenega mačka«. Storitite mi to uslugo! Pa šalo na stran! Vi nimate še pravega pojma o poeziji, treba je predvsem, da študirate, potem se lahko oglasite. Sploh se boste kedaj sami smejali tem prvim Vašim poizkusom! Pozdravljeni!

Savin Rusnur. Kakor lahen dih, kakor tajni šepet vsemirja, zračnih valov, so Vaše pesmi. V Vas je sila, v Vas živi talent, poet, na katerega smemo upati, če nas vse ne vara! Pazite, da ne zakopate svojih zmožnosti. Priobčimo. Najiskrenejše pozdrave!

A. B. Veseli me, da kažeš tudi v sedanjem poslanem svoj napredek. Po večini priobčimo! Pozdrav!

Zelenko. Religiozna lirika, kdo ni občutil še njene sile, njene moči. Psalmi, evangeliji, svete legende in sploh sveto pismo, kdo ni občutil še sladkosti te umetnosti vseh umetnosti. Lani je govoril v Gorici Ivan Cankar pri socialnih demokratih, kjer je med drugim dejal, da je bila vsa umetnost srednjega veka osredotočena krog Marije. Soc. dem.-liberalna inteligenca, ki je pričakovala, da bo sledil temu masten dovtip, se je debelo zakrohotala. In tedaj je rekel Cankar s povzdignjenim glasom: »Prosim, gospoda, ta umetnost je velika in ni ji najti enake.« Kot da bi jih polil z vodo, so stali svobodomiselni »učenjaki«. — Kdo ne pozna Madon Rafaelovih, Marillovih itd., koga še ni očaral mogočni »Stabat mater«. — — — Škoda, da sta Vaša refleksija in »Meditacija pod križem« preveč razblinjena. Problem Kristusovega trpljenja so izkušali izraziti največji umetniki. Vaša stvar je le neznamenit poizkus. Oblika precej trpi in jako čudno izzveni: »in cilj doseže svoj«. Javite se s kako drugo stvarjo! Iskren pozdrav!

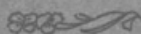
Radoš. Splošen vtis, ki so ga napravili Vaši verzi name, ni slab in njihov autor obeta! Seveda vsem tem mehkim pesmicam, polnim nastroja, še veliko manjka do popolnosti. Če nam ne bo primanjkovalo prostora, mogoče katero objavimo. Čitajte predvsem Sardenka, Zupančiča in Ketteja. Pozdravljeni!

Črt. Pri Vaših slikah bi želela kompozicija malo večje pozornosti. Splošno je začetek boljši, a s koncem preveč hitite, kadenca je preveč prazna in prisiljena. Zgodovinska slika »V habitu« mi splošno ugaja, seveda konec je — kakor omenjeno — malo zadovoljiv. Seveda stvar priobčimo. Manj vredni sta črtici: »Zlahta« in »Za semenj«. Nadaljujte in le naprej po začrtani poti! Zgodovinska snov je zelo hvaležna! Iskreno pozdravljeni!

Vrščaki. Od doposlanega mi ugaja najbolj »Sveta noč«, ki kaže, da imate zmožnosti in jo o priliki priobčimo. Mogoče tudi »Večer«, če bomo le shajali s prostorom. Manj vredna je tretja. Sicer pa le naprej! Živeli!

Vse sotrudnike prosim, da pišejo samo na eni strani in prijavijo poleg pseudonima tudi svoje pravo ime!

V. Vrt.—

Slov. dijaška zveza, Ljubljana, Ljudski dom I. — Slov. katol. akadem. društvo »Danica«, Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, Parterre, 4. — Slov. katol. akadem. društvo »Zarja«, Gradec, Prokopigasse 12./II. — »Dan«, Praga, II., Voršilská ul. 1. — S. Liga K. A., Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, Parterre.

Uredništvo „Zore“: Anton Torkar, med., Dunaj (Wien) I., Universität.

Naročnina naj se blagovoli pošiljati s čeki poštne hran. ali po nakaznici upravnistvu „Zore“, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ludovik Tomažič.